

Självständigt arbete (15 hp)

Författare		Program/Kurs
Mj Hannes Meimre		HSU12-14/HSU 9
Handledare		Antal ord: 13731
Dr Fredrik Doeser	Beteckning	Kurskod
		2HU033
GEMENSAM HISTORIA MEN OLIKA SÄKERHETSPOLITISKA LÖSNINGAR: EN KOMPARATIV STUDIE AV ESTLAND OCH LETTLAND		
<u>Sammanfattning:</u>		
<p>Estland och Lettland är Östersjöregionens minsta stater och de delar förutom geografi och storlek andra gemensamma kännetecken som exempelvis liknande historiska erfarenheter av att ha Ryssland som granne. Länderna bedriver även ett utvecklat säkerhetssamarbete. Estland och Lettland har emellertid valt olika säkerhetspolitiska lösningar för att hantera de hot som de står inför.</p> <p>Denna uppsats undersöker Estlands och Lettlands målsättningar för organiseringen med sina väpnade styrkor och med medlemskapen i Nato och EU, de medel som de väpnade styrkorna har till sitt förfogande, samt de hot som Estland och Lettland identifierar. Uppsatsen utgår från ett realistiskt teoriperspektiv.</p> <p>Utifrån jämförelsen mellan Estland och Lettland konstaterar uppsatsen att för båda länderna är det viktigt att aktivt delta i internationellt säkerhetssamarbete. Likaså är det för båda länderna viktigt att ha ett strategiskt partnerskap med USA. Vid valet av medel för att hantera den befintliga hotbilden visade det sig dock att länderna har valt olika säkerhetspolitiska instrument. För Estland är folkets försvarsvilja i kombination med strategiskt partnerskap de viktigaste medlen. För Lettland är det viktigt att förstärka Natos kollektiva försvar.</p>		
<u>Nyckelord:</u> Estland, Lettland, säkerhetspolitik, realism.		

Innehåll

Tabeller och figurer	3
1. Inledning.....	4
1.1 Problemformulering.....	4
1.2 Syfte och frågeställning	5
1.3 Tidigare forskning	6
1.4 Disposition.....	7
2. Teoretiska utgångspunkter	8
2.1 Realismen	8
2.2 Rational Actor-modellen	10
2.3 Kritik och två alternativa modeller.....	10
2.4 Operationalisering av teorin	11
3. Metod och material.....	13
3.1 Metoddiskussion.....	13
3.2 Materialdiskussion.....	15
4. Empirisk analys	16
4.1 Estlands säkerhetsstrategi	16
4.1.1 Estlands målsättningar.....	18
4.1.2 För Estland tillgängliga medel	18
4.1.3 Estlands hotbilder	20
4.1.4 Sammanfattning	21
4.2 Lettlands säkerhetsstrategi.....	22
4.2.1 Lettlands målsättningar	23
4.2.2 För Lettland tillgängliga medel	25
4.2.3 Lettlands hotbild.....	26
4.2.4 Sammanfattning	27
5. Avslutning	28
5.1 Jämförande analys och slutsatser.....	28
5.2 Avslutande reflektioner	35
5.3 Förslag till fortsatt forskning	36
Litteratur och referenser	37
Böcker	37
Rapporter, artiklar, andra källor	37
Opublicerade txter	40
Nyhetsartiklar	39
Intervjuer	40
Bilaga 1. Karta över Estland och Lettland.	41

Tabeller och figurer

Figurer

Figur 2.1. Forskningsdesign	12
Figur 4.4. Överblick av Estlands säkerhetsstrategi	22
Figur 4.8. Överblick av Lettlands säkerhetsstrategi	28

Tabeller

Tabell 4.1. Estlands säkerhetspolitiska målsättningar	18
Tabell 4.2. Estlands säkerhetspolitiska medel	20
Tabell 4.3. Estlands hotbilder	22
Tabell 4.5. Lettlands Målsättningar	25
Tabell 4.6. Lettlands säkerhetspolitiska medel	26
Tabell 4.7. Lettlands säkerhetspolitiska hotbilder	27
Tabell 5.2. Jämförelse av Estlands och Lettlands säkerhetsstrategier	35

1. Inledning

Försvarspolitik är förknippad med resurskrävande satsningar som innebär att staterna behöver år av framförhållning för upprättande av förmågor som kan ge bästa möjliga effekt för säkerheten. Utarbetningen av förmågor borde således överensstämja med den rådande hotbilden och statens möjligheter att hantera detta som grundar sig på rationella överväganden. Utvecklingen i Europa går i riktningen mot att förbanden har blivit allt mindre och några länder har till och med avskaffat vissa förmågor. Det har uppstått en trend där länder överger sin värnpliktsarmé för att övergå till ett personalsnålt yrkesförsvaret. Denna uppsats kommer att studera hur Estland och Lettland har hanterat dessa utmaningar.

1.1 Problemformulering

Det militära samarbetet mellan Estland och Lettland påbörjades med bildandet av *Baltbat*, där även Litauen ingick. Förbandet utbildades för fredsfrämjande insatser och främst av utländska instruktörer. I dagsläget sträcker sig samarbetet över de tre vapengrenarna och med det gemensamma insatsförbandet till *Nato Force Catalogue*. Markstridskrafterna har återupplivat satsningar på en gemensam bataljon som nu ingår i Natos NRF-rotation. Det huvudsakliga ansvaret för förberedelser som på engelska benämns *leading nation* roteras mellan länderna. På luftområdet har *BALTRON* bildats för övervakning och kontroll av Baltikums luftrum. *BALTRON* är ett marint samarbetsprojekt som syftar till gemensam förberedelse av förband/fartygsbesättningar, inklusive övningar och minröjning i Östersjöområdet och till användning för Natos militära eskader. År 1999 grundades *Baltic Defence College* för att ge högre utbildning för officerare från Estland, Lettland och andra länder. Med gemensam utbildning förbättras förutsättningar för samarbete, utökas förtroende och förståelse av varandra. Allt detta bidrar till ett närmande mellan Estland och Lettland. Under det senaste årtiondet har samarbetet ytterligare utökats och det planeras gemensamma inköp av materiel.

Det utökade samarbetet inom ovan beskrivna projekt och inom ramarna för Nato är indikatorer på att länderna har åtminstone delvis överlappande säkerhetspolitiska målsättningar som kan uppnås tillsammans.¹ Det finns således flera gemensamma drag i ländernas säkerhetspolitik och de två länders säkerhet verkar vara sammanlänkade i en säkerhetsmiljö som håller på att förändras. De flesta Nato-länder minskar sina försvarsutgifter samtidigt som USA genomför ett fokusskifte från Europa till Asien. Å andra sidan har Ryssland konstant ökat sina försvarsutgifter. Dessa balansförändringar kan skapa spänningar i olika gränsområden, bl.a. i Östersjöregionen. I Estnisk

---

¹ Information från Estlands Försvarsmakts hemsida.

medias säkerhetsdebatter har det förekommit åsiktsuttryckningar om att det största hotet mot landets säkerhet är Lettlands bristande förmåga till militärt försvar². Å andra sidan hävdar lettiska källor att de satsar på kvalitet istället för kvantitet och att säkerhet är möjligt att uppnå endast med ett yrkesförsvar, vilket Lettland har satsat på. Skillnader i bemanningssystemen, försvarsutgifter och i finansieringen är ytterligare indikatorer på att Estland och Lettland gjort olika vägval i sina säkerhetspolitiska inriktningar. Estland spenderar betydligt större andel av sin statsbudget till försvar jämfört med Lettland.

Hur kommer det sig att länder som har många gemensamma kännetecken som exempelvis liknande geografiskt läge, storlek, invånarantal, samt liknande historiska erfarenheter av andra världskriget och sovjetiskt förtryck under kalla kriget har utvecklat olika säkerhetsstrategier?³ Det finns studier där Estlands säkerhetspolitik har jämförts med andra Europeiska länders säkerhetspolitik⁴ och hur Estlands myndigheter uppfattar olika hot⁵. Det finns däremot ringa tidigare forskning som jämför Estlands och Lettlands säkerhetspolitik, och som tar sin teoretiska utgångspunkt i det realistiska teoriperspektivet. Det är således intressant att undersöka hur länderna ser på säkerhetssituationen i närområdet och på den globala nivån, samt hur detta påverkar deras säkerhetspolitiska lösningar.

I denna uppsats görs ett försök att utreda orsakerna till de skilda vägvalen mellan Estlands och Lettlands säkerhetspolitiska inriktningar. Uppsatsen utgår från antagandet att båda staterna har agerat rationellt för att hantera de rådande hotbilder samt för att gynna sina nationella intressen. Utöver detta måste både ländernas försvarsplanering innehålla beredskap att hantera sannolika hot mot statens säkerhet i en förutsägbar framtid. En förutsättning för en hållbar försvarspolitik är således att länderna har vidtagit åtgärder som är i balans i förhållande till hotbilden och till de tillgångar som finns för att skapa säkerhetspolitiska verktyg. Utifrån de framtagna skillnaderna mellan de två länderna skapas förutsättningar att spåra de överväganden som beslutsfattarna har gjort för att förverkliga säkerhetspolitiken i sina länder.

1.2 Syfte och frågeställning

Denna uppsats syftar till att undersöka de rationella överväganden som ligger till grund för Estlands och Lettlands respektive nationella säkerhetsstrategi. Uppsatsen avgränsar sig till tidsperioden 2010–2012, då principerna för respektive lands säkerhetsstrategi fastställdes. Uppsatsen utgår vidare från ett realistiskt, teoretiskt perspektiv, eftersom realismen som teori fokuserar på staters målsättningar, medel och hotbilder. För att undersöka fenomenet ställs följande övergripande frågeställningar:

---

² Salu, M. (2012), Eesti suurim julgeolekuoht on Läti, *Postimees*, 2012-11-06.

³ Kunnas, L. (2008), Läti saatuslik valik, *Eesti Päevaleht* 2008-03-06.

⁴ Karus, V. (2009), Statemaking, Warmaking och Protection ur Estlands perspektiv, Stockholm, Försvarshögskola s. 30.

⁵ Laneman, A. (2001), De estländska myndigheternas roll i utarbetning av en säkerhetsagenda 1997-2000, Stockholm, Försvarshögskola s. 4.

- Vilka målsättningar, medel och hotbilder genomsyrar Estlands respektive Lettlands nationella säkerhetsstrategier utifrån ett realistiskt perspektiv?
- Vilka likheter och skillnader finns det mellan ländernas nationella säkerhetsstrategier?

En nationell säkerhetsstrategi utgörs av en uppsättning målsättningar för landets väpnade styrkor, de medel (eller tillgångar) som de väpnade styrkorna har till sitt förfogande samt en analys av de hotbilder som landet står inför i dag och i framtiden. I en nationell säkerhetsstrategi, som begreppet definieras här, ingår det också en redogörelse för hur landet ser på militärt samarbete med andra länder, exempelvis inom militära allianser. För att sammanfatta kommer uppsatsen således att undersöka Estlands och Lettlands målsättningar för organiseringen med sina väpnade styrkor och med medlemskapen i Nato och EU, de medel som de väpnade styrkorna har till sitt förfogande, samt de hot som Estland och Lettland identifierar.

1.3 Tidigare forskning

Med hjälp av sökning i databaser kunde det konstateras att det finns ett flertal arbeten som avhandlar Estlands och/eller Lettlands säkerhetspolitik. Vid en mer preciserad sökning kunde det konstateras att tidsperioden som sträcker sig från 2004, dvs. det år när båda länderna blev medlemmar i Nato, innehåller betydligt mindre tidigare forskning. Tidigare genomförda arbeten som tar utgångspunkten att Estland och Lettland är inte medlemmar i Nato och EU bedöms inte lämpade för att ingå i detta arbetes kontext.

Laneman har tidigare studerat Estlands hotbild från 1997 till 2001. Han använde Barry Buzans teori om nationell säkerhet och säkerhetisering som förklarar hur hot konstrueras i statens säkerhetsagenda. Slutsatsen är att myndigheterna var fokuserade på sina specifika ansvarsområden där försvarsmakten var tydligast fokuserad på specifika uppgifter. Lanemans förslag till fortsatt forskning är att studera den övergripande helhetsbilden avseende hotuppfattningar.⁶

Karus har studerat statscentrerade förklaringar till varför Estland har en försvarsmakt och i vilket mån de förklaringarna överensstämmer med andra staters vägval. För att undersöka problemställningen har han använt Charles Tillys statsformeringsteori och kommer fram att Estland är ett klassiskt fall av *statesmaking* och de förklaringarna överensstämmer med många länder i Europa.⁷

Olsson använde Allison och Zelikows analysmodeller för att undersöka Sveriges stöd till Baltikum från 2000 till 2005. Arbetet analyserade projektstödet utifrån det rationella perspektivet och organisatoriska perspektivet för att hitta drivkrafterna bakom det säkerhetsfrämjande

---

⁶ Laneman s. 50f.

⁷ Karus s. 32.

samarbetet mellan Sverige och de baltiska länderna. Arbetet avgränsades till försvarsmaktens stöd.⁸

Rikveilis har studerat Lettlands strategiska kultur och lyfter fram att i Lettland har värnplikten ett rykte som ”slöseri av tid”. Istället förs det fram en argumentation om att ett högt motiverat yrkesförsvar kan lösa både mindre kvalificerade uppgifter och skulle utgöra grundstenen för Lettlands försvarsförmåga. Likväl nämner författaren att en yrkesarmé kostar betydande summor. Han lyfter även fram olikheter i de baltiska ländernas historia som påverkar elitens perspektiv och därmed har inflytande på ländernas säkerhetsstrategier.⁹

Crandall har studerat Estlands säkerhetspolitik och konstaterar att under 1990-talet var den huvudsakliga målsättningen att bli medlem i ett kollektivt försvar. Crandall hävdar att i Estland råder det ett sken av säkerhet på grund av uppnått kollektivt försvar och USA:s stöd till landet. Enligt Crandall har Estland inte vidtagit tillräckliga åtgärder för att åtgärda det verkliga hotet, att förena det splittrade estniska samhället. I analysen kommer Crandall fram till att Estland borde satsa mer på samarbetessäkerhet och försöka förbättra relationerna med Ryssland, som skulle bidra till ett närmande av de splittrade delarna i samhället. Crandall föreslår även planer på hur Estland skulle kunna distansera sig från NATO och fokusera mer på EU. På så sätt skulle Estland kunna undvika att dras in i krig som inte ligger i Estlands nationella intresse. Som en följd av detta kan försvarsutgifterna minskas och det blir mer pengar över för samhället.¹⁰

Denna uppsats skiljer sig från den tidigare forskningen på ett flertal sätt. För det första är den komparativ i sin natur, där Estlands säkerhetspolitik jämförs med Lettlands. För det andra fokuserar den på perioden 2010–2012, vilket tidigare forskning inte har gjort på ett systematiskt sätt. För det tredje tar den som sin utgångspunkt realistisk teoribildning samt Graham Allisons och Philip Zelikows analysmodell. Uppsatsen kommer att bidra med en mer nyanserad bild av likheter och skillnader mellan Estlands och Lettlands säkerhetspolitiska strategier.

1.4 Disposition

Det andra kapitlet i uppsatsen inleds med en beskrivning av det realistiska perspektivet på internationell politik och utrikespolitik. Sedan följer en presentation av Graham Allisons och Philip Zelikows analysmodell för att studera utrikespolitik, vilken bygger på realistiskt tänkande. Kapitlet avslutas med en beskrivning över hur modellen kommer att appliceras i uppsatsen. Det tredje kapitlet beskriver metodvalet och de överväganden som gjorts vid valet av metod och undersökningsmateriel. Det fjärde kapitlet ägnas först åt en kort beskrivning av de valda säkerhetspolitiska lösningarna och sedan analyseras dessa för att hitta målsättningarna bakom

---

⁸ Olsson, E. (2013), Sveriges samarbete med Baltikum – En analys av försvarsmaktens drivkrafter under år 2000-2005, Stockholm, Försvarshögskola s. 5ff.

⁹ Rikveilis, A. (2007), Strategic culture in Latvia: seeking, defining and developing. *Baltic Security & Defence Review* s. 205ff.

¹⁰ Crandall, M. (2013), *Väikeriikide kollektiivse julgeoleku mõtestamine Eesti näitel*, *Acta Politica Estica* 4:56-69

politiken med hjälp av Allison och Zelikows modell. I det avslutande kapitlet diskuteras vilka rationella överväganden som har haft mest inflytande på den säkerhetspolitiska lösningen som respektive baltiskt land har valt.

2. Teoretiska utgångspunkter

2.1 Realismen

En fungerande stat kännetecknas av att det finns institutioner som fungerar förutsägbart, dvs. det finns en hierarki av lagar, ordningar och institutioner som följs. På överstatlig nivå saknas sådana effektiva institutioner som har förmåga att påtvinga staters efterföljelse av internationella överenskommelser och det råder istället anarki¹¹. Detta är grundtanken i det realistiska perspektivet på internationell politik. Närmast till en överstatlig samordnare är Förenta nationerna (FN), men det har inte visat sig vara tillräckligt effektiv organisation att hantera stater som inte har tvekat bryta mot internationella överenskommelser. Således uppstår det konfrontation mellan olika viljor och stater behöver förse sig med medel som i framtiden kan tänkas vara lämpliga för att kunna stå emot de påtryckningar och hantera potentiella hot.

Enligt realismen är nationalstaterna huvudaktörerna i det internationella systemet. Dessa stater agerar rationellt för att öka sin säkerhet, makt och sitt politiska inflytande. Detta är utgångspunkten i internationella relationer och grunden för att förstå övergripande förutsättningar¹² och förutspå kommande utrikespolitisk verksamhet. Enligt realistisk teoribildning bör man hålla isär inrikespolitik och utrikespolitik. Inom utrikespolitiken agerar staterna således homogent och är främst intresserade av inflytande, prestige och säkerhet från externa hot. I analyser bör man utgå från att aktörerna överväger de tänkbara kostnaderna för olika handlingsalternativ och förväntade vinster efter genomförd verksamhet. Beslut fattas utifrån de argument som väger tyngst. Våldsanvändning är inte utesluten i internationella affärer och statens maktbas utformas av dess geografiska läge, naturtillgångar, befolkning, industriella kapacitet och andra materiella resurser.¹³

Från slutet av 1970-talet utvecklades neorealismen som anses representera ett mer vetenskapligt perspektiv och använder variabler på systemnivå i större utsträckning. Neorealismen tar hänsyn till aktörernas allmänna förutsättningar i det internationella systemet och försöker inte i detalj förklara staternas agerande i alla situationer¹⁴. Till skillnad från de klassiska realisterna tar de utgångspunkt i det så kallade säkerhetsdilemmat, som kan inträffa även om ett icke-aggressivt land förstärker sin försvarsförmåga, därför att det ändå kan uppfattas

---

¹¹ Buzan, B. (1991), *People States and Fear*, Harvester, Wheatsheaf, s. 22.

¹² Karen, M. A. och Arreguin-Toft, I. M. (2010), *Essentials of international relations*, 5th edition, W W Norton & Co Inc, s. 139.

¹³ Karen och Arreguin-Toft, s. 139.

¹⁴ Rose, G. (1998), Neoclassical Realism and Theories of Foreign Policy, *World Politics*, 51:1:145.

som hotfullt av sina grannländer. Det första landet behöver inte ha aggressiva intentioner men teknikutveckling och undermedvetna förväntningar påverkar staters tolkningar av vad den förstnämnda staten gör. I en sådan situation är missförstånd vanliga.¹⁵

Ledande förespråkare av neorealism som Kenneth Waltz menar att riktig uppfattning av mellanstatliga förhållanden fås genom summering av staternas tillgångar i form av BNP, militära förmågor osv.¹⁶ Internationella spänningarna uppstår när maktbalansen rubbas och det påbörjas ett spel för att hitta balansen på nytt. Staternas agerande kännetecknas i ett förändrat internationellt läge av egoism och de förväntas att utnyttja situationen till sin egen fördel. Stater strävar efter att inte hamna i en beroendesituation och undviker att kompromissa om sin egen säkerhet. Stater i allmänhet föredrar alltså tillämpningen av expansionspolitik istället för bevarandet av *status quo*.

Under 90-talet utvecklades även den så kallade neoklassiska realismen, som lägger viss tyngdpunkt på inrikespolitiska faktorer i studiet av staters utrikespolitik.¹⁷ Det finns således olika typer av realism med sina något avvikande förklaringar till utrikespolitik. Denna uppsats använder sig av en idealtyp av realismen, där den minsta gemensamma nämnaren mellan olika realismer används som utgångspunkt för undersökningen, dvs. perspektivets fokus på staten som en enhetlig aktör och det militära maktmedlet som det primära säkerhetspolitiska instrumentet.

Tidigare forskning har emellertid visat att det är otillräckligt att förklara mellanstatliga relationer med realismen, eftersom den rådande världsordningen är för komplex. En annan kritik som kan riktas mot realismen är att realisterna anser att staterna är de mest inflytelserika aktörerna, men i en globaliserad värld finns det flertal multinationella företag som har större ekonomi än mindre länder, vilket borde ge vissa möjligheter att påverka internationell politik. Internationella organisationer som kan inrikta sin verksamhet på ett bestämt område bör också nämnas i detta sammanhang. Man kan således ställa frågan om det fortfarande är så att de viktigaste spelarna är stater som agerar utifrån sina intressen utan behov av att kompromissa. Liknande samarbeten kan identifieras i försvarspolitiken, särskilt under de senaste 5 åren, där det har funnits påtryckningar att minska kostnaderna. Det har således gjorts försök att hitta möjligheter för försvarssamarbete som kan sägas vara motstridig mot realismens fokus på självhjälp där enskilda länder står för sin säkerhet.¹⁸ Trots dessa svagheter är realismen ändå en lämplig utgångspunkt för studien, eftersom den på ett enkelt sätt kan fungera som ett analytiskt sorteringsinstrument i kategoriseringen av staters målsättningar, medel och hotbilder. Realismen ger därmed studien ett avgränsat fokus.

---

¹⁵ Allison, G. och Zelikow, P. (1999), *Essence of Decision Explaining the Cuban Missile Crisis*, New York, Longman, s. 30.

¹⁶ Allison och Zelikow s. 31.

¹⁷ Rose s.147.

¹⁸ Baylis, J. Smith, S. (2001), *The Globalization of world politics*, Second Edition, Oxford University press, New York, s. 155.

2.2 Rational Actor-modellen

Graham Allison är känd inom statsvetenskapen med sitt verk *The Essence of Decision* där han undersöker Kubakrisen som ägde rum i början av 1960-talet. Allison hävdar att för att få så objektiv förståelse som möjligt av en händelse eller en situation behöver man angripa fenomenet utifrån flera olika perspektiv¹⁹. Han utvecklade tre modeller för detta syfte: *Rational Actor* (RA), *Organizational Behavior* (OB) och *Governmental Politics* (GP) perspektiven.

Allisons analysmodeller består av ett antal frågeställningar som hjälper till att rama in underlaget och fokusera på det specifika som ligger i forskarens intresse. Frågornas anpassning har således betydande påverkan på analysresultatet. Genom att ställa lämpliga frågor kan undersökningen struktureras upp och justeras från vilket område de svaren kommer att återspegla.²⁰

RA-modellen är baserad på realistisk teoribildning. Vid analysen av en händelse utifrån RA utgår man ifrån att aktören har en tydlig målsättning eller avsikt med vad den försöker åstadkomma. Den valda handlingen är resultatet av en rationell kalkylering för att nå en övergripande målsättning, exempelvis ökad territoriell säkerhet. I analysen antas verksamheten vara rationell med hänsyn till inställningar, värden och statens målsättningar.²¹

RA-perspektivet utgår från att staterna agerar som enhetliga aktörer i internationell politik och att de strävar efter att tillfredsställa sina nationella intressen. På individnivå skulle det förklaras av att en rationell människa fattar kalkylerade beslut för att uppnå egennyttan.²² Allison menar att stommen i rationellt beslutsfattande består av fyra huvudsakliga aspekter:

- Målsättningar som kan omvandlas i någon form av förtjänst, nytta eller användbarhet. De tänkbara vinsterna har en inneboende rangordning med sina sidoeffekter.
- Handlingsalternativ som kan bestå av en eller flera åtgärder men ändå har distinkta tillvägagångssätt.
- Följderna/Konsekvenserna som kan tänkas inträffa efter valt och genomfört handlingsalternativ.
- Det rationella valet beror på vilket handlingsalternativ som rankas högst med hänsyn till de förväntade vinsterna.²³

2.3 Kritik och två alternativa modeller

Fokusering på de utvalda områdena hjälper inte bara forskaren att hitta det väsentliga men det medför även risker att bli något trångsynt och missa intressanta detaljer som inte direkt tillhör den valda analysmodellen och de utifrån denna uppställda forskningsfråga. Detta innebär att

---

¹⁹ Allison och Zelikow s. 401.

²⁰ Ibid s. 4.

²¹ Ibid s. 15.

²² Ibid s. 15.

²³ Ibid s. 18.

information som har betydelse för helheten kan missas. Denna egenskap kan hanteras genom att de undersökningsfrågor som ställs för bearbetning av texten ställs på ett genomtänkt sätt så att de har bäring mot det intressanta.²⁴

OB medger granskning av beslutsfattande utifrån ett organisations-perspektiv där resultatet beror på organisationens utformning och dess lämplighet att ta hand om den uppstådda situationen. Organisationens befattningar betjänas av tjänsteman som har varierande utbildning och erfarenheter. Beslutsfattningens resultat beror på tjänstemännens förmåga att förstå situationens innebörd och deras färdighet att använda organisationen och dess regelverk utifrån tidigare erfarenheter, så kallade *Standard Operating Procedures*.²⁵

Organisationer har olika nivåer och dess medlemmar kan ha olika målsättningar som inte nödvändigtvis behöver överensstämma med den övergripande målsättningen. Till skillnad från tidigare perspektiv ser GP-perspektivet att beslutsfattande är en förhandling där flera individer är inblandade. De olika målsättningar och dess förmedlare konkurrerar sinsemellan och utvecklar en slags konkurrenssituation eller maktkamp.²⁶ Enligt denna modell är beslutet således en kompromiss mellan divergerande viljor och intressen hos olika individer på olika maktpositioner.

Ovan beskrivna modeller är anpassade efter att undersöka företeelser utifrån i förväg bestämda perspektiv och således fokuserar de i analysen på information som är relevant utifrån en specifik frågeställning. För att få en helhetsbild av ett beslut behöver man således använda samtliga tre modeller. Valet av analysmodell beror främst på två omständigheter: vad som är intressant och vilken information som är tillgänglig.

RA-modellen fokuserar på orsaker och söker efter svar på frågan ”varför”. OB- och GP-perspektiven medger uppdelningen av händelsen till dess beståndsdelar för att undersöka detaljer i detta. I OB-perspektivet ligger fokus på genomförande och den är i första hand lämplig att hitta svar på frågorna ”när” och ”hur”. GP är intresserad av den pågående kampen om makt och inflytelse i ett beslut. I denna arbetet ses Estland och Lettland, samt deras respektive försvarsmakter, som enhetliga aktörer som tillämpar den officiellt ställda försvarspolitiken. Användandet av RA-modellen är således lämplig för fallstudier som kännetecknas av kontext, formellt beslut, och tillämpning.²⁷

2.4 Operationalisering av teorin

De ovan beskrivna analysmodellerna har sitt ursprung i statsvetenskapen där de blev framtagna för att användas vid analys av staters agerande i internationella relationer. I utrikespolitiska

---

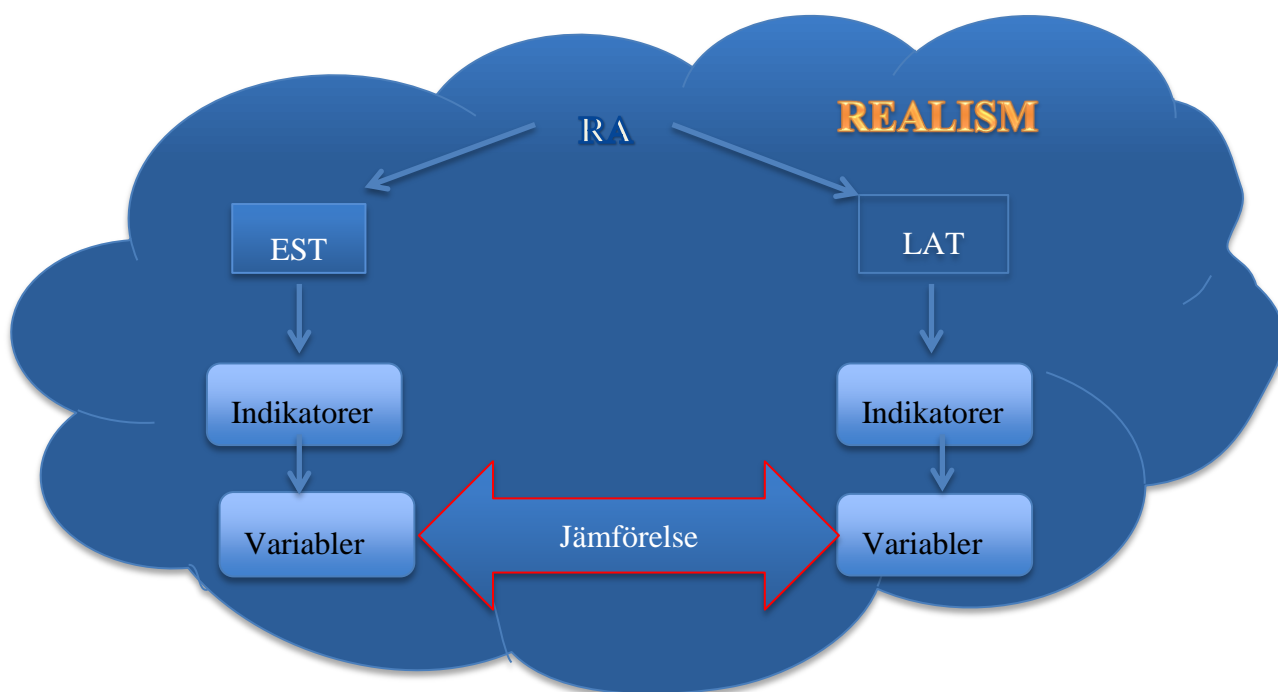
²⁴ Allison och Zelikow s. 387f.

²⁵ Ibid s. 146.

²⁶ Ibid s. 255.

²⁷ Ibid s. 386f.

studier har realismen länge varit dominerande världsåskådning för att förklara utvecklingen.²⁸ Denna uppsats har således valt att använda realismen för att undersöka frågeställningen. Den kommer att utgöra grunden vid bearbetningen av det empiriska materialet för att hitta svar på respektive lands säkerhetspolitiska vägval. Vid analys av källmaterialet kommer meningar som har relevans för realismens teoretiska beståndsdelar studeras. Det kommer vidare att underbyggas av de delar som har bäring mot områdena därifrån staterna hämtar sin maktbas för att kunna försvara sina intressen i en internationell miljö.

Figur 2.1. Forskningsdesign

RA-modellens frågeställningar kommer att användas för undersökning av Estlands och Lettlands säkerhetsstrategier i syfte att hitta de hotbilder och intressen som respektive stat har. Med hjälp av frågeställningar kommer de två säkerhetsstrategierna inledningsvis granskas för att hitta de indikatorer som talar för skillnader i säkerhetspolitik. Med hjälp av textanalys kommer det sedan att urskiljas tre typer av variabler som utformar säkerhetsstrategin: hotbilden, säkerhetspolitiska målsättningar och tillgängliga medel. Emellanåt kan det vara svårt att avgöra framförallt vad som är mål och vad som är medel. I vissa dokument anges detta explicit, exempelvis ”vår målsättning är”, eller ”vår säkerhetspolitiska ambition är”, eller ”våra medel (eller instrument) för att uppnå målet är”, eller ”vi ser X som ett hot”, alternativt ”X är det största hotet mot vår säkerhet”. Detta leder till att hotbilden kan identifieras med hjälp av meningsbärare som upplevs hota statens uppsatta målsättningar. Dessa hot kan utgöras i form av aktörernas verksamhet eller andra omständigheter.

²⁸ Baylis, J. och Smith, S. (2001), *The Globalization of world politics*, Second Edition, Oxford University press, New York, s. 145.

För detta ändamål kommer det att sökas meningsbärare i texten som senare kommer att klustras för att bättre kunna förstå helheten. De variablerna kommer att hjälpa förklara vad som menas med hotbild och de tillgängliga medlen att hantera dessa. Identifierade skillnader kommer att kompletteras med andra källor för att få djupare förståelse av respektive lands möjligheter att hantera hot. Analys av hotbild i kombination med tillgängliga medel och uttryckta intressen ger möjligheten att analysera vilka möjligheter staterna har att föra säkerhetspolitik. Den realistiska teorin gör att målsättningar, medel och hot avgränsas till sådant som har med militär säkerhet och staters inbördes relationer att göra.

3. Metod och material

3.1 Metoddiskussion

Eftersom Estlands och Lettlands säkerhetspolitik är relativt outforskad är det lämpligt att använda en metod som genererar förståelse av säkerhetspolitik som en helhet. Valet på metod föll följaktligen på den jämförande flerfallstudien, där Estlands säkerhetspolitiska strategi är ett fall, medan Lettlands strategi är det andra fallet. Fallstudier förutsätter att fallen har gränser, både rumsliga och tidsmässiga, i detta fall avgränsas arbetet rumsligt till de två ländernas säkerhetsstrategier och tidsmässigt till säkerhetspolitiken under perioden 2010–2012. Metodmässigt skapar fallstudier möjligheten att förstå komplicerade sociala företeelser²⁹ och förstå det meningsfulla i verkliga händelser. Därmed syftar metodvalet till att hitta det specifika i säkerhetspolitiken, dvs. vad som har drivit ländernas utveckling i skilda riktningar.

I en fallstudie kan man använda både kvalitativ och kvantitativ data. I detta arbete har jag valt kvalitativ data för att hitta de variabler och genom operationaliseringen kunna gå på djupet och förklara den säkerhetspolitiska situationen i båda länderna. En annan aspekt som talar för kvalitativ metod är att det skulle vara komplicerat att kvantifiera de målsättningar som har sitt ursprung i olika områdena i samhället och har påverkat beslutsfattning i varierande grad. Emellertid har i denna uppsats använts i den jämförande analysdelen en tre-gradig skala för att värdera de meningsbärare som tidigare har identifierats med hjälp av kvalitativ textanalys. Värderingen genomförs för att lyfta fram de likheter och skillnader som kan identifieras. Ett annat alternativ skulle ha varit att enbart ha en ännu enklare två-gradig skala t.ex. "förekommer"/"förekommer inte". En sådan gradering skulle vara enklare att applicera samt minska risken för felgradering. Avgörande vid valet av den tre-gradiga skalan var att den medger en mer nyanserad bild av fenomenets relevans och vikt i analysmaterialet. Avgörande vid skattning av meningsbärare blev förekomsten av argumentation i dokumenten och i media. Således har i arbetet gjorts ett antagande om att mindre viktiga säkerhetspolitiska beståndsdelar berörs i mindre omfattning och är placerade efter viktigare i materialet. Likaså berörs de i den säkerhetspolitiska debatten inte så ofta och omfattande. Därefter har värdet av meningsbärare

---

²⁹ Yin, R. K. (2007), *Fallstudier: design och genomförande*, Malmö, Liber, s. 18.

ställt i ett sammanhang för att bättre förstå de fattade besluten och de konsekvenser det får. På så sätt kan det skönjas om staten har vidtagit betydande åtgärder och tilldelat mer medel för att hantera allvarigare hot eller inte. Därmed används RA-modellen i syfte att skapa förståelse för säkerhetspolitiska beslut i realismens sammanhang.

Uppsatsen är således en tvåfallstudie där två säkerhetsstrategier jämförs och ställs mot varandra.³⁰ Med hjälp av jämförelse av variabler är det lättare kunna se likheter och skillnader i respektive säkerhetspolitik. Robert K. Yin anser att fördelen med fallstudier är att den försöker klarlägga drivkrafter för varför ett beslut fattades, hur det beslutet implementerades och vad som åstadkoms med genomförandet. Således syftar fallstudier till att klarlägga företeelser i deras befintliga sammanhang. Sammanhangens betydelse i undersökningen kan bero antingen på svårbedömda gränser mellan fallet och dess sammanhang eller att den har anmärkningsvärd hög påverkan på undersökningsobjektet.³¹ Det ställer krav på materialvalet för att kunna samla brett urval av relevanta källor för att kunna beskriva fallets viktiga detaljer. Olika källor hjälpar att motverka de missförstånd i meningsinnehåll som kan inträffa med bearbetning av material som är framtagen av författaren som kommer från en annan kultur.

I jämförande studier ställs forskningsobjekt som har tillräckligt mycket gemensamma egenskaper för jämförelse mot varandra i syfte att kunna identifiera skillnader. Denna studie har två fall med olika utfall, dvs. säkerhetsstrategin i Estland och Lettland skiljer sig åt. Jämförande fallstudier förutsätter att det används flera typer av källor, dels för att kunna beskriva fenomenet som en helhet, dels för att kunna identifiera de områden som har likheter respektive skillnader. De olika källorna ger egenskaper till undersökningen som kan förklara och beskriva faktorerna som har påverkat respektive utfall inom sitt respektive sammanhang. För att kunna dra relevanta slutsatser behöver de olika nivåerna i säkerhetspolitik särskiljas. Den mer övergripande nivån inbegriper hotbilder mot staterna och säkerhetspolitiska handlingsalternativ för att hantera de med kalkylerade konsekvenser. Det andra perspektivet som måste beaktas är sambandet som finns mellan variablernas (hot, målsättningar och medel) beståndsdelar, t ex värnplikt. Genom att applicera samma teori på de säkerhetspolitiska beståndsdelarna kan man således undersöka och jämföra delar av strategierna i respektive land³². Med en jämförelse av enskilda beståndsdelar utökas förståelse av säkerhetspolitiken och de konsekvenser som följer i samband med säkerhetspolitisk hotbild, målsättningar och vilka medel som är tillgängliga för landet att hantera hotbilden kan urskiljas.

Efter studier av Estlands respektive Lettlands dokument som styr statlig säkerhetspolitik visade det sig vara komplicerat att göra relevanta avgränsningar till säkerhetspolitik. Författaren har dock gjort bedömningen att det som har inkluderats i arbetet har tydliga kopplingar till landets militära maktmedel eller möjlighet att använda i ett av länderna. Avgörande vid avgränsningen

---

³⁰ Johannesen, A. och Tufte P. A. (2010), *Samhällsvetenskaplig metod*, Malmö, Liber, s. 56.

³¹ Yin s. 31.

³² Yin s. 30.

blev realismen rörande synen på ländernas militära maktmedel. Fallstudiemetodiken har i många fall kritiserats på grund av den bristande stringensen. Kritiken har främst riktats mot fallstudieforskarnas bristande färdighet att följa metodiken och även kritiskt granska källor som leder till diskutabla och oklara bevis som har negativ påverkan på forskningsresultat. Ett annat tillkortakommande som har lyfts fram är att det är förhållandevis svårt att på ett vetenskapligt sätt generalisera forskningsresultat. Det stämmer delvis, eftersom det inte går att generalisera när det gäller populationer. Å andra sidan erbjuder fallstudier möjligheten att generalisera till teoretiska hypoteser, vilket denna uppsats har som sin ambition.³³

Ytterligare kritik som kan riktas mot valet av metod är att författaren har viss yrkeserfarenhet med lettiska kollegor och kan vara något färgad som gör att det kan finnas en viss undermedvetenhet som påverkar resultat. Å andra sidan är det svårt att komma ifrån och kvalitativ metod kräver goda kunskaper i forskningsområdet i syfte att kunna förstå det specifika.

3.2 Materialdiskussion

Frågeställningens omfattning och materialets mångsidighet förutsätter att det används någon form av hjälpmedel för att göra urval och få struktur på det tillgängliga materialet. Uppsatsen tar avstamp i båda ländernas öppna versioner av försvarsplaneringsdokument från år 2010 till 2012. Det skulle varit intressant att använda hemliga, klassificerade dokument och med detta få mer nyanserad förståelse av utvecklingen. Detta skulle å andra sidan ha gjort hanteringen av uppsatsen mer komplicerad.

För att avhandla forskningsfrågorna används de officiella dokument som bildar utgångspunkten för planeringen av respektive lands säkerhetspolitik. För Lettlands del beskrivs detta i *State Defence Concept*, som är ett grundläggande försvarsplaneringsdokument, vilket fastställer strategiska principer för militärt försvar och prioriteringar för att säkerställa det nationella försvaret. Dokumentet bygger på Nationella säkerhetslagen och en militär hotbildsanalys.³⁴ Estlands planeringsgrunder hittas i *National Security Concept of Estonia*, som fastställer mål och principer samt ger vägvisning för landets säkerhetspolitik.³⁵ Uppgifterna kompletterades även med dokumentet, *Grunder för Estlands säkerhetspolitik*.

De officiella dokumenten representerar statens enhetliga syn på respektive lands säkerhetspolitiska lösning för en bestämd tidsperiod. I dokumenten används ett officiellt språkbruk. Under analysen måste man därför beakta varför språket är formulerat som det är och till vem olika fraser är riktade till.³⁶ Å andra sidan återger de säkerhetspolitiska grunddokumenten en kompromiss av säkerhetsdebatten och för läsarna presenteras olika hotbilder, tillgängliga

---

³³ Ibid s. 27f.

³⁴ Ministry of Defence, Republic of Latvia (2012), *The State Defence Concept of Latvia*, The Cabinet of Ministers of the Republic of Latvia, Riga, s. 4.

³⁵ Ministry of Defence, Republic of Estonia (2010), *National Security Concept of Estonia*, Riigikogu, Tallinn, s. 3.

³⁶ Yin s. 115.

medel samt målsättningar. Det finns således ett behov av att komplettera de officiella beskrivningarna med utredningsresultat och annan litteratur som hjälper till att bilda en kontext kring dokumenten.

För att få bättre förståelse av de målsättningar som har påverkat ländernas vägval kommer uppsatsen att använda **material** av författare med bland annat lettiskt ursprung. På grund av författarens begränsade förmåga att bearbeta artiklar på lettiska kommer analysunderlaget vara något begränsad jämfört med möjligheterna att följa debatt i Estland. För att kompensera möjligheten att studera Lettlands säkerhetsdebatt genomfördes två samtal med lettiska officerare. Genomförda samtal ökade författarens förståelse av Lettlands säkerhetsituation. **Samtalen skapar en nyanserad bild av materialen och möjliggör för författaren att erhålla en uppfattning avseende skillnaden mellan respektive lands säkerhetspolitiska kontext. Således kommer författarens syn på säkerhetspolitiskt läge i Lettland vara beroende av de fåtal tillgängliga informanter.**

4. Empirisk analys

4.1 Estlands säkerhetsstrategi

Estlands säkerhetsstrategi handlar bl.a. om förberedelser för landets försvar mot ett militärt angrepp. Ett militärt hot kan dock växa fram utifrån externa påtryckningar av annan karaktär. Säkerhetsstrategin måste således utöver militära maktmedel även innehålla andra medel. Estlands säkerhet baseras vidare på trovärdig avskräckning och på kollektivt försvar, enligt säkerhetsstrategi. Denna planläggning avser att bygga upp en initial självförsvarsförmåga för att kunna försvara riket tills allianser har hunnit reagera. Det initiala självförsvaret är uppbyggt enligt totalförsvarsprincipen. Estlands säkerhet förstärks även med medlemskap i internationella organisationer och med nära samarbete med allierade och internationella partner. EU:s Lissabonfördrag ses som en viktig förutsättning för allomfattande stöd för medlemstaterna vid ett allvarigt säkerhetshot. USA anses emellertid vara den ledande politiska, militära och ekonomiska makten i världen. Således ligger det i Estlands intresse att utöka det bilaterala samarbetet med USA och sträva efter att amerikansk närvaro i Europa och i Östersjöområdet består. Natos kollektiva försvarsprincip utgör en grundpelare för Estlands säkerhet och dess försvar.³⁷

Säkerhetssituation i Baltikum bedöms vara stabil och områdets strategiska betydelse växer, enligt säkerhetsstrategin. Samarbetet i Baltikum baseras på ländernas liknande målsättningar och medlemskap i EU och i Nato. Således förväntas säkerhetspolitiskt samarbete mellan Baltikum och de Nordiska länderna att förstärkas. Stabiliteten i EU och Natos grannländer anses som en viktig faktor för säkerheten i Euro-Atlantiska området. För detta ändamål utvecklar EU en

---

³⁷ Ministry of Defence, Republic of Estonia *National Security Concept of Estonia* s. 4ff.

grannskapspolitik för att underlätta implementeringen av olika samarbetsmekanismer med östliga och sydliga grannländer.³⁸

Både EU och Nato har gjort ständiga samarbetsförsök med Ryssland för att säkerställa säkerhet och välbefinnande. Resultaten har dock varit varierande, men det ömsesidiga beroendet har utökats. Ryssland har reagerat på Natos utbredning negativt och uttryckt att det går emot deras intresse. Efter att Putin kom till makten har Rysslands politik sökt återskapa landets globala maktstatus, enligt Estlands bedömning. Närtidshistorien har visat att Ryssland inte har tvekat att konfrontera andra stater. För att nå sina mål har Ryssland använt militära maktmedel i kombination med energipåtryckningar.³⁹

Estlands säkerhetshot är beroende av situationen i Euro-Atlantiska området men framför allt relationen till länderna i närområdet. I en överskådlig framtid anses ett militärt hot mot Estland vara osannolikt, men på lång sikt kan det inte uteslutas. Den mest sannolika hotbilden är en kombination av inrikes- och utrikespolitiska säkerhetshot. Hot som riktas mot Estland kan komma från andra länders säkerhetstjänst. För att skapa spänningar bland olika folkgrupper i Estland förväntar sig Estlands försvarsmyndigheter att motståndare kan tänkas använda bland annat informationsteknologiska angrepp.⁴⁰

Estlands försvarsmakt baseras på en kombination av bemanningssystem där värnplikten fungerar som rekryteringskälla samt en uppsättning reservförband och yrkesmilitära förband. Utbildningssystemet för reservförbanden är uppbyggt enligt enhetsprincipen. Likaså är försvarsmaktens ledningssystem och lagrummet för att vid behov av övergång från fred- till krigstillstånd skulle innebära minsta möjliga förändring.⁴¹

Prioriteringarna för Försvarsmakten är: förstärkning av förvarning- och ledningsförmågan; effektivisera beredskaps- och mobiliseringssystemen med förberedda och kompletterade reservförband; utveckling av snabbinsatsstyrkor som kan operera över hela Estlands territorium och kan delta i operationer utomlands; samt utökning av beredskap för kollektivt försvar och mottagande av tredje parts stöd. Hemvärnets primära uppgift är att öka folkets försvarsvilja och förberedelser för militärt försvar som innehåller *sissi*⁴² verksamhet och motståndsrörelse. Hemvärnsförband förbereds för territoriellt försvar och för försvar av viktiga objekt och för mottagning av stöd utifrån.

---

³⁸ Ibid s. 7.

³⁹ Ibid s. 7.

⁴⁰ Ibid s. 8.

⁴¹ Ibid s. 14.

⁴² Används i Estland och i Finland, att föra planerat och organiserat fria kriget.

4.1.1 Estlands målsättningar

År 2010 fastställde *Riigikogu* att Estlands säkerhetspolitiska målsättningar är: säkerställa rikets självständighet och oberoende, territoriell integritet, grundlagen och folkets säkerhet.⁴³ Estland är ett av Europas minsta länder och det gör att det råder väldiga skillnader i förutsättningen att uppnå säkerhetspolitiska målsättningar jämfört med större länderna. På grund av landets befolkningsstorlek tillsammans med statusen för ekonomin får mjuka värden stor betydelse för att inspirera människor att satsa sin energi och tillgängliga medel för landets försvar. Folkets försvarsvilja utvecklas under tiden i ett välfungerande samhälle där folket har gott självförtroende och värdighet⁴⁴. Lika viktigt för försvarsviljan är en realistisk självbild och omvärldsuppfattning för att människor skulle uppleva säkerhet som inkluderar även rättssamhälle.

Enligt Clausewitz triaden⁴⁵ är befolkningens försvarsvilja en av tre viktiga faktorer för landets krigföringsförmåga. Folkets värderingar har blivit allt viktigare i den globaliserande världen där det har blivit allt vanligare att aktörerna kämpar för folkets värderingar och förmåga att påverka det. Således är en viktig del av Estlands säkerhetsstrategi att uppnå trovärdig militär förmåga. Detta innebär att det militära försvarets primära uppgift är att höja tröskeln för användandet av militära maktmedel mot Estland. Ifall ett militärt angrepp skulle inträffa är det viktigt att landets militära försvar är förberett för att kunna försvara landet. För att ett militärt försvar ska kunna vara effektivt förutsätter det uthållighet för att stå emot påtryckningar. För angriparen ska de förväntade krigföringskostnaderna framstå som högre än de förväntade förmånerna eller vinsterna med kriget.

Estlands säkerhetspolitiska målsättningar
Säkerställa rikets självständighet och oberoende
Säkerställa rikets territoriella integritet
Trygga grundlagen
Folkets säkerhet

Tabell 4.1. Estlands säkerhetspolitiska målsättningar.

4.1.2 För Estland tillgängliga medel

Grundförutsättningen för skapandet av landets försvar är tillgängliga medel och folkets vilja att spendera på försvarsutgifter. Resurserna för en småstat är ändå begränsade, vilket leder till att det har beslutats om att Estlands försvar bygger på totalförsvarsprincipen⁴⁶ där folkets försvarsvilja är en viktig del för att totalförsvarsprincipen ska kunna tillämpas fullt ut. Estland är en av få

⁴³ Ministry of Defence, Republic of Estonia, (2010), *Grunder för Estlands Säkerhetspolitik*, Riigikogu, Tallinn, s.4.

⁴⁴ Ministry of Defence, Republic of Estonia *Grunder för Estlands Säkerhetspolitik* s.5.

⁴⁵ Clausewitz, C, P, G. (2004), *Söjast*, AS Pakett, Tallinn, s.52.

⁴⁶ Ministry of Defence, Republic of Estonia, *Grunder för Estlands Säkerhetspolitik* s.13.

medlemsländer i Nato som har försvarsutgifter nästan på Natos rekommendation om 2 % av BNP⁴⁷. Utöver pengar är en viktig resurs människor. Försvarsmaktens rekryteringsmodell är en kombination av yrkesförsvaret och värnplik, vilket medger att budgeten fördelas jämt mellan tre viktiga pelare: personal, materielanskaffning och utbildning.

För att upprätta en trovärdig militär förmåga är försvarsviljan viktig och även viss kvantitet för att motståndare skulle bilda uppfattning att folket är villig att kämpa. Således är hemvärnets huvuduppgift att utveckla befolkningens försvarsvilja en källa varifrån staten hämtar kraft att stå emot påtryckningar⁴⁸. Således får hemvärnets uppgift strategisk betydelse utöver den militära förmåga som organisationen kan åstadkomma.

Det gällande värnpliktsystemet är lämpligt för att kunna fylla ut den nödvändiga utbildningsvolymen för vad som krävs för att möta hot från grannlandet i öst. Antalet utbildade förband räcker för att inledningsvis kunna möta det antal ryska soldater som är stationerade i Rysslands västra försvarsdistrikt⁴⁹. Utbildning av värnpliktiga är uppbyggt enligt förbandsprincipen, vilket gör att det gäng unga män som kallas in rycker ut som ett användbart förband⁵⁰. Tack vare möjligheten att några år efter värnplikt kalla de utbildade reservförbanden till repetitionsövningar ges möjlighet att både testa och utveckla mobiliseringssystemet. Stora övningar där det deltar förband, som är i utbildningens avslutande fas, inkallade reservförband, *Kaitseliit* (Hemvärn) och mindre lettiska förband skapar ett unikt övningstillfälle med större förbandsvolym. Sådana övningar ger till staberna möjlighet att planera och öva med större förbandsmassa, men även förband ur *Kaitseliit* får erfarenhet av övningar i högre taktisk förmåga och det höjer den allmänna utbildningsnivån. Dessutom får armén erfarenhet av att operera tillsammans med utländska trupper hemma i Estland.

Dessutom fyller värnplikten en viktig funktion genom att minska spänningar i samhället. Integration av den ryskspråkiga minoriteten i det estniska samhället har inte gått så fort som förväntat trots de åtgärder som regeringen har vidtagit. Det är fortfarande i vissa hänseenden två parallella samhällen som existerar i Estland. Värnpliktsystemet har emellertid visat sig vara ett relevant medel även för integration där olika kulturer möts och får bättre förståelse för varandra. Således minskar det övermäktiga inflytandet från ryska media till den andelen av unga män med utländsk bakgrund som har gjort värnplikten. Värnplikten har därmed en positiv påverkan på samhället och det försvårar möjligheten att skapa spänningar mellan olika folkgrupper.

Medlemskap i säkerhetsallianser innebär att landet måste lämna truppbidrag till koalitionen utländska missioner. I ett demokratiskt land är det olämpligt att sända trupper till utlandstjänstgöring som fortfarande är under utbildning. Således rekryteras yrkessoldater till

---

⁴⁷ Stockholm International Peace Research Institute (2014), SIPRI+military+expenditure+database+1988-2013.xlsx

⁴⁸ Information från *Kaitseliit* hemsida, *Kaitseliidu ülesanne*.

⁴⁹ Tänavsuu, T. (2011), Riigikaitse elu ja vürts. *Eesti Ekspress*, *Riigikaitse*, 2011-05-05.

⁵⁰ Information från Estlands Försvarsmaktens hemsida.

utlandsförbanden. De delar av yrekesförband som befinner sig i Estland har bättre utbildningsnivå gentemot värnpliktiga och är således en del av landets trovärdiga avskräckningsförmåga, som kan sättas in efter kort förvarning. De beväringar som har genomfört värnplikt utgör en attraktiv målgrupp för hemvärnets rekryteringsverksamhet.

En annan målsättning som uppfylls med trovärdig initial självförsvarsförmåga är möjlighet att bidra till kollektivt försvar och EU:s gemensam säkerhets- och försvarspolitik, samt delta i Natos och/eller EU:s militära operationer. Genom att kontinuerligt satsa på kollektivt försvar och delta i operationer kommer Estland att synas på den internationella arenan. Detta är en viktig framgångsfaktor för att uppnå säkerhet för småstater, enligt Estlands bedömning. Således får artikel 5 innebörden att ifall någon av medlemsländerna utsätts för aggression behandlas detta som aggression mot Estland.⁵¹ Deltagandet i svåra operationer är kostsamt och sliter på en liten försvarsmakt men å andra sidan ger det erfarenheter, lärdomar och inte minst ökar det trovärdigheten för den lilla försvarsmakten. Sammanfattningsvis kan man säga att kollektivt försvar ger bättre avskräckning och är effektivare genom att ha en positiv påverkan på stabilitet i det Euro-Atlantiska området.

Estlands säkerhetspolitiska medel
Folkets försvarsvilja
Kollektivt försvar genom Nato medlemskap
2% av BNP till försvarsbudgeten
Trovärdig militär förmåga
Totalförsvar
EU gemensam säkerhetspolitik
Bidra till Natos och/eller EU:s militära operationer

Tabell 4.2. Estlands säkerhetspolitiska medel.

4.1.3 Estlands hotbilder

Teknikutvecklingen har gjort att avstånd förlorat en del av sin betydelse, vilket är en del av globaliseringen. Detta har påverkat samhällets sätt att kommunicera samt har gjort hotbilderna mer mångsidiga och att dess beståndsdelar har kopplats till varandra. Med ett öppet samhälle och ett aktivt deltagande i internationell verksamhet har Estland blivit en del av den internationella säkerheten. Öppenhet bidrar till att landet påverkas även av internationella hot. Således har medlemskap i EU och Nato ändrat den tidigare befintliga hotbilden. Således finns det kvar gamla hotbilder och det har uppkommit nya, mer mångfacetterade hot.⁵²

I gällande rysk doktrin finns flera principer inskrivna som kan används som grund att utöva påtryckningar på Estland. Denna doktrin i kombination med politikernas retorik att återupprätta

⁵¹ Ministry of Defense, Republic of Estonia, *National Security Concept of Estonia* s. 5.

⁵² Ministry of Defense, Republic of Estonia, *Grunder för Estlands Säkerhetspolitik* s. 5.

Rysslands status som global aktör påverkar hotbildsuppfattning på följande sätt. För det första upplevs i Ryssland Natos utbredning negativt och i Estlands fall går Natos gräns mot Ryska Federations gräns. För det andra visade händelser som de i Ukraina under våren 2014 att även EU kan tolkas som något negativt av ryssarna. För det tredje finns det i Estland en betydande andel av olika nationer som identifierar sig genom det ryska språket. Denna befolkningsgrupp utgör närmare 30 % av Estlands befolkning. Statistiskt har det visat sig att den procentandelen har varit mest våldsbenägen⁵³.

Rysslands förnyade lagstiftning tillåter att tilldela ryskt medborgarskap till forna medborgare av Sovjetunionen som är bosatta i andra länder. Detta är en farlig kombination utifrån Estlands synpunkt eftersom den ryska doktrinen medger att försvara sina medborgares intresse oavsett var de befinner sig.⁵⁴ Händelserna i Tallinn april månad år 2007 visade att Ryssland använder de möjligheterna flitigt. Här måste det betonas att det inte bara är skydd av medborgarna, men det är koordinerad verksamhet som bedrivs där det utdelas belöningar för genomförd verksamhet. Detta kan exemplifieras genom att en av kravallernas frontfigurer fick stipendium av Ryssland efter att han hade blivit dömd av estniska staten. Det som skedde i Estland då visade sig vara en generalrepetition innan Georgienkriget och samma scenario användes även i Krim. Hotbilden gentemot Estland kvarstår i form av de stora militära övningar som Ryssland håller i närområdet. Detta nämns även i de delar av USA:s uderrättsrapport som publicerades, utöver hot mot östra Ukraina och Transnistria även delar av Baltikum.⁵⁵ Händelserna i Ukraina används i propagandasyfte i media som t ex. den ryska tidningen Izvestia sprider budskap att många estniska städer är grundade av ryssar och att det behöver genomföras folkomröstningar angående territoriell tillhörighet⁵⁶.

Estlands hotbilder
Spänningar mellan folkgrupper i Estland
Rysk imperialism
Nya hot kopplade till globaliseringen

Tabell 4.3. Estlands hotbilder

4.1.4 Sammanfattning

Estlands säkerhetsstrategi syftar till att upprätthålla självständighet och folkets säkerhet. För att uppnå de målsättningarna gör staten satsningar i olika områden, såväl politiska som militära. Estlands viktigaste säkerhetsgaranti är det strategiska partnerskapet med USA och Natos kollektiva försvarsprincip, tillsammans med EU:s gemensamma säkerhetspolitik. En viktig förutsättning för effektiv användning av det Nordatlantiska fördragets artikel 5 är att Estland har

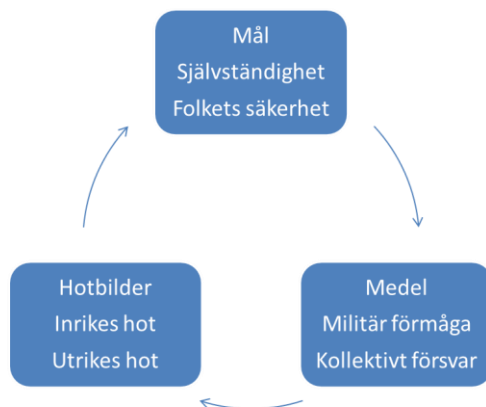
⁵³ Sjöberg, E. (2014), Föreläsning Stockholm, Försvarshögskola, 2014-03-25.

⁵⁴ Kunnas, L. (2008), Eestlased peavad oma riiki ise kaitsma, *Postimees*, 2008-08-14.

⁵⁵ Laugen, L. (2014), *USA luurehinnang: Venemaa sissetung Ida-Ukrainasse on tõenäolisem kui arvatud*, Baltimaad on ka ohutsoonis, 2014-03-27.

⁵⁶ Izvestija (2014), Tallinn borna kommer inte ihåg Ryska rötterna. *Izvestija*, 2014-04-08.

en initial självförsvarsförmåga som samtidigt fungerar avskräckande. Estlands försvar är uppbyggt enligt totalförsvarsprincipen och huvuddelen av den militära förmågan utgörs av en reservarmé. Försvarsmaktens främsta uppgift är att avskräcka ett väpnat angrepp. Händelserna under 2000-talet har visat att de allvarigaste hoten mot Estland utgörs av en kombination av inrikes och externa hot. För att dämpa såväl inrikes- som utrikeshot är försvarsmakten **med dess frivilliga försvarsorganisationer** ett viktigt instrument. *Kaitseliit* huvuduppgift, att producera försvarsvilja, får inte underskattas. Denna organisation utgör en möjlighet för staten att förse sig med en större bredd av det militära maktmedlet.

Figur 4.4. Överblick av Estlands säkerhetsstrategi

4.2 Lettlands säkerhetsstrategi

Lettlands säkerhetsstrategi är utformad med utgångspunkt i landets geopolitiska läge och utgör en del av landets säkerhets- och utrikespolitiska målsättningar. Dokumentet utgör en grund för planering av resurser och utveckling av nationellt försvar för att kunna möta politisk-, social-militär- och ekonomisk instabilitet som hotar den nationella säkerheten. Den kollektiva försvarsprincipen i kombination med medlemskap i Nato och EU är stommen för det nationella försvaret och syftar till att hantera yttre hot. Utöver de nämns det baltiska- och nordiska samarbetet, men framför allt är USA den viktigaste strategiska partnern. Sannolikheten för väpnad konflikt i Lettland uppskattas som relativt liten men det påpekas att det finns stater som vill expandera sitt inflytande i internationell politik. I framtiden bedöms den tänkta motståndaren kunna genomföra svårt förutsägbara hybridattacker. Motståndare förväntas vara kapabla att påverka psykologiskt och fysiskt såväl på land, sjö och i luften men även i rymden och på cyberarenan.⁵⁷

Att ha en strategisk grund för det nationella försvaret minskar det potentiella hotet, enligt säkerhetsstrategin. Nationella försvarets huvuduppgifter är att förebygga och övervinna de nationella hot och säkerställa självständigheten. En utvecklad nationell förmåga avskräcker hot

⁵⁷ Ministry of Defence, Republic of Latvia (2012) s. 4f.

genom att förstärka Natos kollektiva försvar. För att kunna ta emot allierades stöd behövs det en snabbinsatsförmåga. Nationella försvaret ska ha förmåga till: förvarning, självförsvar och mottagande av tredje parts stöd som medger snabb framkomst och gruppering för allierade styrkor.⁵⁸

Prioriteten för den nationella försvarsförmågan är utveckling av marktrupperna. Andra förmågors utveckling är kopplad till understöd av operationer och mottagandet av allierades stöd. Förmågor som Lettland självständigt inte skulle klara av att utveckla, utvecklas tillsammans med de andra Baltiska staterna. Försvarsmaktens prioritet är kvalitet inte kvantitet. Försvarsmaktens storlek får inte överstiga 17 000 man, all personal inkluderad, varav högst 5500 militärer i kombination med effektiv mobilisering av systemet som är anpassningsbart till rådande hotnivå.⁵⁹

Försvarsmaktens utveckling baseras på den militära hotbilden, operationernas erfarenheter och på försvarsmaktens budget. Finansiering av försvarsutgifter och dess utökning är kopplat till statens ekonomi. Försvarsutgifterna planeras utöka successivt fram till år 2020 och målet är 2 %. Största utgiften av försvarsbudget är personalkostnader som inte får överstiga 50 %. Materialkostnader får inte understiga 20 %. Utbildningskostnader får inte överstiga 10 %.⁶⁰

Lettland deltar aktivt i internationellt säkerhetssamarbete med truppbidrag, 8 % av yrkesmilitära borde kontinuerligt tjänstgöra i operationsområde. Var av deltagandet av *Nato Response Force* syftar till att förebygga aggression. Utöver det bidrar Lettland till EU *Battlegroup* och är medlem i OSCE.⁶¹ Å andra sidan samarbets främjande med Ryssland bidrar till stabilitet i Östersjöområdet.⁶²

4.2.1 Lettlands målsättningar

Lettlands säkerhetsstrategi är utarbetad enligt landets geopolitiska läge och utgör grunden för planläggning av det nationella försvaret mot en bred hotbild. Utifrån denna beskrivning, där geopolitiskt läge lyfts fram, ses det geografiska läget mellan västvärlden och Ryssland som en viktig påverkansfaktor till valet av säkerhetsstrategi. Man konstaterar att Natos expansion har påverkat ryska intressen på ett negativt sätt, vilket också har betydelse för Lettland. Säkerhetsstrategin förklarar på ett ställe att nationellt försvar innehåller, utöver stöd till tredje parts motagande och förvarning, även självförsvar. Det är tecken på att det finns möjlighet att det kan finnas behov för detta. Möjligheterna för detta kommer att diskuteras längre fram i uppsatsen.

Strategin fastställer att Lettland ska kunna ta emot allierades stöd och det behövs förmåga till förvarning, snabbinsatsförmåga och självförsvar. De mer frekvent förekommande

---

⁵⁸ Ibid s. 6.

⁵⁹ Ibid s. 7f.

⁶⁰ Ibid s. 15f.

⁶¹ Ibid s. 11.

⁶² Ibid s. 14.

målsättningarna är mottagande av tredje parts stöd och utveckling av försvarsmakten. Det är särskilt marktrupperna och deras effektiva krigföringsförmåga som behöver utvecklas. Emellertid är utvecklingsarbetet kopplat till ekonomiska förutsättningar. Vid författandet av uppsatsen utgjorde Lettlands försvarsutgifter 0,9 % av BNP⁶³ men målsättningen är att successivt höja försvarsutgifter till 2 % i samband med normaliseringen av den ekonomiska situationen. Ett problem med detta är dock att Lettlands ekonomi är så liten och att landet i stor utsträckning är beroende av den ekonomiska utvecklingen i landets viktigaste handelspartners. Detta leder till slutsatsen att det lettiska försvaret kommer att få ytterligare ekonomiska medel först efter att den ekonomiska utvecklingen i omvärlden har förbättrats.

Strategin fastställer också att försvarsmaktens prioritet är kvalitet före kvantitet. Det speglas även i det maximala, tillåtna antalet trupper fredstid, som är 5,500 man. Tecken på armens specialisering är att *Zemerdsaze* (Hemvärn) har fått ansvaret för utveckling av mobiliseringssystem⁶⁴ för både *Zemerdsadze*, soldater och reservister. Målet med denna uppdelning anses vara behålla reserv-soldaternas färdigheter och involvera de i *Zemerdsadze* och dess utbildning.

Om man utgår från att det behövs viss kvantitet för att uppnå kvalitet börjar det bli lite svajigt. För att illustrera detta framförs här exempel på personal. Till skillnad från Estland ingår Lettlands överbefälhavare i försvarsdepartementet, det innebär att många officerare i det dagliga arbetet är statliga tjänstemän⁶⁵. Däremot i många Natoländer praktiseras officerarnas rotationssystem mellan olika förband så att möjliggöra för officerare att få nya tjänstgöringserfarenheter. I Lettlands fall är det så få förband att det är svårt att rotera officerare, vilket bidrar till att officerarna tjänstgör under längre tid i ministeriet eller i samma förband. Detta kan leda till att de glömmer bort sina specifika färdigheter. Brister i officerarnas utbildning på taktisk nivå och erfarenhet av tjänstgöring på operativ nivå begränsar i sin tur högre officerarnas möjlighet att få nyckelbefattningar på Natos strategiska nivå. En armé utan officerare med strategiska erfarenheter är dömd att gå den hårda vägen och göra många misstag att komma upp till strategisk nivå. Kunskap om den strategiska nivån utgör en del av grunden för strategisk utvecklingsplanering.

Rekrytering till officerskolan sker bland studenter där de flesta inte har någon personlig erfarenhet av militär tjänstgöring, bara ett fåtal har varit medlemmar i *Zemersadzes* ungdomsorganisation, vilket innebär att förmodligen en hel del inser efter ett par års tjänstgöring att de helt enkelt har valt fel yrke. Trenden kan förstärkas i samband med förbättrad ekonomiskt tillväxt. Sammanfattningsvis bedöms att det är svårt att utbilda officerare med hög kvalitet om det finns för få kadetter som väljer officerskarriären. Liknande slutsatser gäller även

---

⁶³ Stockholm International Peace Research Institute (2014).

⁶⁴ Ministry of Defence, Republic of Latvia (2012) s. 10.

⁶⁵ Ermus, A. (2010), Eesti lähimad sõjalised liitlased. *Diplomaatia*, nr 80. 2010-04.

för soldater. Soldaternas kvalitet är kopplat till ekonomi, vid stigande ekonomi höjs lönerna inom den privata sektorn i snabbare takt, vilket gör att soldaterna byter till bättre betalda yrken.

Lettlands säkerhetspolitiska målsättningar
Förebygga och övervinna nationella hot
Kontinuitet av statsmakten och gällande grundlag
Utveckla försvars förmågor genom att förstärka Natos kollektiva försvar
Minimera potentiella hot mot folkets säkerhet

Tabell 4.5. Lettlands Målsättningar

4.2.2 För Lettland tillgängliga medel

För ett land med en försvarsmakt, som i fredstid inte får överstiga 5,500 man, är medlemskap i en kollektiv försvarsorganisation ett viktigt medel för att upprätthålla säkerheten. Förutom Nato prioriterar Lettland också vikten av samarbete i Östersjöområdet. Lettland har i flera fall deltagit i operationer utomlands tillsammans med Östersjöländerna. Försvarssamarbetet bekräftas även med att Lettland har valt att köpa ett svenskt luftvärnsystem, RBS 70, som från ena sidan är utstörnings säker, vilket ökar tillförlitligheten. Ökad luftvärnsförmåga stärker uthålligheten för en liten försvarsmakt som saknar stridsfordon för att hindra att bli utmanövrerad och förvara de strategiska platserna som är viktiga för att alliansens militära hjälp ska kunna anlända.

Flygplan som patrullerar i Lettlands luftrum baseras på i Siauliai-flygbasen i Litauen. Lettland har liksom andra baltiska länder möjligheten att söka Natos stöd för att utveckla flygbaser och föröva mottagandet av allierades flygstyrkor. Lettland har emellertid inte sökt hjälp för att utveckla sina flygbaser, vilket skulle förbättra möjligheterna att ta emot hjälp utifrån.

Armén är bemannad med yrkessoldater och kännetecknas av hög tillgänglighet, vilket är viktigt för Lettlands målsättning att snabbt reagera på hot. För detta ändamål har Lettland valt att utveckla en lätt infanteribrigad. Lätt innebär här att brigaden saknar tyngre eldunderstödsförmåga och den huvudsakliga eldkraften består av pansarvärnsvapen och lättare understödsvapen. Manöverenheten utgörs av två bataljoner som är lastbilsburna. Sammanfattningsvis utgörs den lettiska försvarsmaktens vassaste del av stridsgrupper som kan lösa uppgifter främst med defensiv inriktning i det bakre området⁶⁶.

Det befintliga antalet utbildade soldater och befintliga förband är lämpligt att kunna ställa upp för internationella insatser. Emellertid anses lönen i utlandstjänstgöringen vara den primära drivkraften för soldater och detta leder till att soldaterna tenderar att byta förband i syfte att tidigare få möjlighet till utlandstjänstgöring. Från ett motivationsperspektiv och tron på

⁶⁶ Ermus, A.

utbildning är det bra indikatorer, men det utgör problem på taktisk nivå. Om soldater byter förband alldeles för ofta kan det ha en negativ påverkan på förbandets förmåga att operera som helhet. För att tillgodose personalrörligheten kan det finnas lösningar med målinriktat arbete, men den verkliga utmaningen är möjligheten att utveckla försvarsmakten där personalkostnader utgör 59 %⁶⁷.

Det är vidare en utmanande uppgift att ta hand om de reserv- och mobiliseringssystem som har tilldelats *Zemerssadze*. För en organisation som i stor del är uppbyggd på frivillighet och har ca 11,000 medlemmar är det utan tvekan en svårlöst uppgift. För att leda, administrera och utbilda används även anställd personal inom *Zemerssadze*. Resultat som är nådda är mobiliseringsförsök där kallelser skickades ut dock måste nämnas att ingen mobilisering genomfördes. Dessutom är antalet soldater i reserv begränsat med tanke på den lilla volymen och det bortfall som sker av olika anledningar. Å andra sidan har det etablerats samarbete med armén och det bedrivs årligen gemensamma övningar där *Zemerssadze* har ställt upp med tre bataljonsstridsgrupper. Dessutom genomför *Zemerssadze* och gränsbevakningen en del gemensamma operationer tillsammans.⁶⁸ Att etablera samarbete i fredstid är en förutsättning för att ha ett fungerande samarbete även under krigstid.

Letlands säkerhetspolitiska medel
Lättillgänglig yrkesarme
Kollektivt försvar genom Nato
<i>Zemerssadze</i>
0,9 % av BNP till försvarsbudgeten
EU gemensam säkerhetspolitik

Tabell 4.6. Letlands säkerhetspolitiska medel

4.2.3 Letlands hotbild

Enligt säkerhetsstrategin är risken för en väpnad konflikt relativt liten. I hotbeskrivningen utvecklas detta till att motståndare kan välja att påverka landets befolkning via psykologisk krigföring och även på cyberarenan snarare än att ta till militärt våld direkt mot Letland. Under den sovjetiska ockupationen förändrades Letlands demografi mest i hela Baltikum. Landets befolkning utgörs idag av 59 % letter⁶⁹. Den minoriteten som utgörs av andra folkgrupper har valt att identifiera sig genom att prata ryska, vilket leder till att de följer rysk media. Det finns därmed en risk att rysk media kan konkurrera ut den Letlands media. Detta kan åskådliggöras genom den årligt återkommande Letlandsfientliga propaganda⁷⁰ som sprids före minnesdagar av stupade

⁶⁷ Sulbi, R. (2012) Laaneots: lõunapiiri kaitse valmistab Eestile muret. *Postimees*, 2012-05-14.

⁶⁸ Brenneris, G. (2014)

⁶⁹ Latvijas statistika (2013), Population and Social Processes, Resident population by ethnicity at the beginning of the year, ISG07.

⁷⁰ Izvestija (2012) I Riga börjar procession för att hedra SS veteraner. *Izvestija*, 2012-04-16.

soldater under andra världskriget. Detta förstärks ibland med ryska politikernas tal på samma tema.

Under flera år har ryska folket i olika opinionsundersökningar identifierat Lettland som det land som är minst vänligt inställt till ryska folket. Lettland brukar hamna på tredje plats, efter Georgien och USA.⁷¹ Det innebär att om Rysslands politiska ledning behöver ett framgångsrikt krig är det relativt enkelt att få folkets stöd för detta. Lettlands Nato-medlemskap skulle dock få den ryska politiska ledningen att tänka efter två gånger innan man beordrar en sådan aktion.

I Lettland saknas tradition att föra samhällsdebatt om försvarsfrågor, vilket leder till att hotbilsbeskrivningen endast är implicit inskriven i säkerhetsstrategin. Istället hänvisas till globalisering och att militära hot inte kan exkluderas p.g.a. diverse länder som utökar sin militära potential och deras försök att expandera sitt inflytande inom världspolitiken. Inte ens stora ryska militära övningar i till exempel *Zapad* har väckt någon större diskussion i samhället. Lettlands befolkning har i huvudsak valt att betrakta detta som Rysslands respons mot Natos utbredning och övningar⁷².

Lettlands säkerhetspolitiska hotbilder
Utrikeshot
Inrikeshot
Rysk imperialism implicit

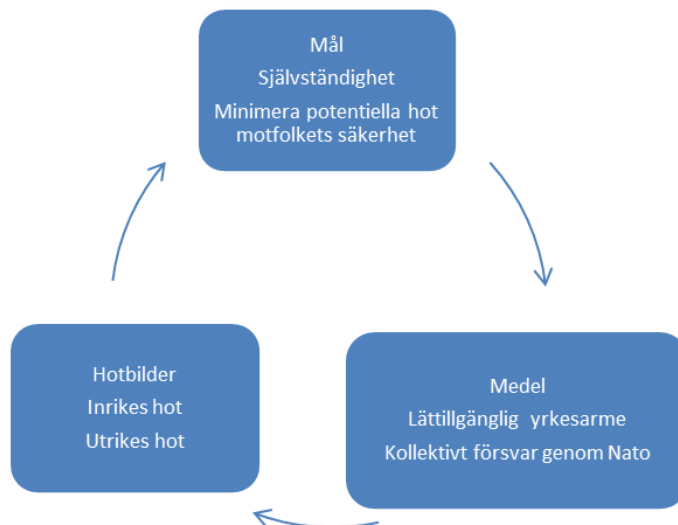
Tabell 4.7. Lettlands säkerhetspolitiska hotbilder

4.2.4 Sammanfattning

Landets säkerhetsstrategi är utarbetat utifrån dels landets läge mellan väst och öst, dels för planering av medel för att kunna hantera hotbilden mot folkets säkerhet. Lettland investerar i första hand till kollektivt försvar inom ramen för Nato men även för EU:s gemensamma säkerhetspolitik. Nationellt försvar syftar till att ha förmåga till tidig förvarning och säkerställa mottagandet av militärt hjälp, således består Lettlands Försvarsmakt av en liten och professionell armé. Förebyggandet av hotbilden ägnas stor uppmärksamhet, där det beskrivs att den tänkta motståndaren kan använda svårförutsägbara hybridattacker. Det satsas därmed en relativt liten del av statsbudgeten till militärt försvar och dess eventuella ökning är kopplad till en förbättring av landets ekonomiska situation.

⁷¹ Centre for the Study of Public Policy (2013), International security, Russia's place in the world, Q5b Least friendly states to Russia.

⁷² Armalovica-Ranza, J. (2014).

Figur 4.8. Överblick av Lettlands säkerhetsstrategi

5. Avslutning

Denna uppsats tog sin utgångspunkt i frågan om hur det kommer sig att två länder med många likheter, dvs. Estland och Lettland, har utvecklat olika säkerhetspolitiska strategier. För att undersöka detta fenomen har uppsatsen undersökt vilka målsättningar, medel och hotbilder respektive land identifierar i sina säkerhetsstrategier. Genom att identifiera dessa mål, medel och hotbilder kan man få en uppfattning om vilka rationella överväganden respektive stat har gjort. Skillnaderna mellan ländernas säkerhetspolitiska strategier finns sammanfattat i tabell 5.2.

5.1 Jämförande analys och slutsatser

För det första finns det två övergripande målsättningar som visade sig vara viktiga för båda länderna: förebygga och övervinna nationella hot; samt, kontinuitet av statsmakten och gällande ordning. Det var svårt att hitta kopplingar till dessa målsättningar i övriga delar av dokument och även i säkerhetsdebatten nämndes de bara vid ett tillfälle där Lettlands ryskspråkiga oppositionsledare påstod att istället för höjning av försvarsutgifterna till 2 % till BNP, borde ses över behoven för att förbättra den inre säkerheten⁷³. Det framgår å andra sidan i *Kaitsevāe korralduse seadus* (Försvarsmaktens förvaltnings lag) att Estland har vidtagit åtgärder i lagrummet som tillåter *Försvarsmakten* att hjälpa till med att försvara den gällande statsordningen⁷⁴.

Den andra gemensamma viktiga målsättningen, dvs. förebygga och övervinna nationella hot, har under åren visat sig vara viktig, främst på grund av ländernas teknologiska utveckling. I detta fall har både ländernas satsningar på att utveckla IT-lösningar i samhället gett resultat och det har

⁷³ Klementjevs, J. (2014), ETV, *Välisilm*, 2014-04-28.

⁷⁴ Riigikogu (2008), *Kaitsevāe korralduse seadus*, § 49.

gjorts flertal försök att angripa ländernas vitala IT-system. Vikten av att ha kapacitet och förmåga framgår i både ländernas strategier väldigt tydligt. Det kan emellertid ses att Estland har hanterat IT-hotet effektivare och med hänsyn till att det i Tallinn numera finns Natos *Cooperative Cyber Defence Centre of Excellence*. Centrals basering i Tallinn har inte bara bidragit till Natos förmågor, men det fungerar även som ett viktigt medel i Estlands säkerhetspolitik.

I säkerhetspolitiska målsättningar finns två meningsbärare som är olika skattade i respektive lands målsättningar. För Estlands del framgår det explicit att självständighet är en målsättning. I Lettlands målsättningar står det däremot *statehood* och därifrån kan det utläsas implicit att självständigheten ska försvaras. Det som stod i säkerhetsstrategin bekräftade även av det kompletterande empiriska materialet, där flera lettiska källor beskrev att det finns inget direkt hot mot landet. Som kontrast har Estland försett sig med medel som är lämpade för att stå emot ett väpnat angrepp under begränsad tid.

Estlands säkerhetsstrategi fasställer att en av målsättningarna är att hävda territoriell integritet och Estland har tillsammans med Lettland utvecklat förmågor för att kunna övervaka respektive rikets territorium. Således har Estland försett sig med medel för att kunna agera snabbt ifall ett sådant hot skulle uppstå, samt har gjort förberedelser för att stå emot en angripare som i ett initial skede är framgångsrik och erövrar delar av Estlands territorium. I ett sådant fall möter angriparen motstånd på ockuperad mark. Ett annat viktigt medel är Natos flygbas i Ämari som kan fylla sin funktion för att landa in förstärkningar, samt att i säkerhetssamarbete synas bättre i internationellt forum.

Lettland har å andra sidan valt att inte bygga ut flygbasen i Riga, även om Lettland har samma förutsättningar som Estland att få stöd från Nato. Lettland har istället förberett landstigningsplatser vid kusten. Det står vidare i Lettlands säkerhetsstrategi att målsättningen är att minimera potentiella hot mot folkets säkerhet. Således har Lettland valt att prioritera förvarningsförmåga och deltagande i bekämpning av hot som för tillfället är långt borta från landets gränser, men kan tänkas ha en negativ påverkan på Lettlands säkerhet på lite längre sikt.

Ovan analyserade målsättningar är utgångspunkten för framtagning av ländernas handlingsalternativ som verkställs genom att förse sig med medel som avses ge förväntat resultat för att hantera den befintliga hotbilden i syfte att uppnå säkerhetspolitiska målsättningar. Det kan inledningsvis konstateras att Lettlands val av medel är något ”mjukare” än Estlands. Den sistnämnda spenderar 90 % av försvarsbudgeten på initial självförsvarsförmåga. För Lettlands del är siffran betydligt mindre, men det finns ändå en ambition att bidra till Natos och EU:s militära förmågor. Om EU:s gemensamma säkerhets- och försvarssamarbete är mer inriktat för krisförebyggande och krishantering, så syftar samarbetet med Nato till att öka landets försvar med något hårdare maktmedel. Således är Lettlands säkerhetspolitiska inriktning **fokuserat mot ett** kollektivt försvar, **vilket** har både för- och nackdelar.

Vid applicering av den kollektiva försvarsprincipen i Lettland borde det vara viktigt att utveckla förmågan att ta emot militärt stöd. Emellertid vidtas inte tillräckliga åtgärder för att skaffa nödvändiga medel för att förbereda ankomst av den militära hjälpen. Ett exempel på detta är de Nato myndigheterna som finns i Estland i form av Ämari flygplatsen och *Cooperative Cyber Defence Centre of Excellence*. Således kan konkluderas att Estland har följt noggrannare säkerhetsstrategi som kan bro t ex. tydligare hotbild som har i detta fall koppling till tydligare målsättningar som visar vägen till åtgärder som ska vidtas. Utöver kritiska röster från Estlands sida om Lettlands försvarsförmåga har det ifrågasatts även av lettiska politiker.⁷⁵

Aktivering av ett kollektivt försvar tar lång tid. I samband med krisen i Ukraina körde ryska förband över Ukrainas gränsen natten mot 1 mars, och 3 mars kom EU:s utrikesministerråd överens om att inte använda ordet ”invasion”⁷⁶. Det var ett tydligt tecken på att EU:s gemensamma säkerhetspolitik är en långsam process och att länderna behöver initial självförsvarsförmåga för att kunna försvara sin territoriella integritet. USA reagerade något snabbare, men det geografiska avståndet till USA är avsevärt större, vilket innebär att det tar tid att koncentrera styrkorna till Östersjöregionen. Historien har visat att om förändringarna sker när de stora spelarna är uppbundna på annat håll, så kan hjälpen utifrån utebli. I Maj-månad 1940 erövrade Tyskland Frankrike och en månad senare överföll Sovjetunionen de baltiska länderna, som inte väckte någon större uppmärksamhet i världen. Lettlands val att prioritera bort initial självförsvarsförmåga kan därför få förödande konsekvenser, ifall Nato är uppbunden på ett annat håll.

Utöver militär försvarsförmåga är ett strategiskt partnerskap med USA viktigt för båda länderna. Erfarenheterna från Georgienkriget visade att rysk offensiv avstannade först efter att USAs flygplan flög in i Georgiens luftrum och amerikanska fartyg närmade sig georgiskt territorialvatten.⁷⁷ Estland och Lettland har gjort säkerhetspolitiska satsningar för att kontinuerligt synas som allierade med USA, som exempel kan nämnas deltagandet i de multilaterala operationerna i Irak och Afghanistan. Utvecklingen i den globala politiken har visat att USA har flyttat sitt intresse från Europa mot Asien. Detta innebär att både Estland och Lettland behöver Natoalliansen för att kunna ta del av det kollektiva försvaret. För Estland är ambitionen med samarbetet något lägre jämfört med Lettland, där det är prioriterat att bidra till försvarsalliansens militära förmåga och utveckla egna arméns förmågor för att förbereda motagandet av militär hjälp. Å andra sidan ser Lettland partnerskapet med USA som strategiskt viktigt för att balansera trycket från Ryssland. Rysk imperialism finns således endast med implicit i Lettlands säkerhetsstrategi.

För att kunna ta emot alliansens militära bistånd är det viktigt för såväl Estland som Lettlands att ländernas luftrumsövervakningssamarbete, BALTFNET, får nödvändiga förvarningar. I detta

---

⁷⁵ Rublovskis, R. (2012), Comments on New State Defence Concept of Latvia, Latvian Institute of International Affairs,

⁷⁶ Trall, J. (2014), ETV, *Välisilm*, 2014-03-03.

⁷⁷ Kaas, K. (2014), ETV, *Välisilm*, 2014-04-28.

sammanhang kan det nämnas att länderna har valt olika vägar när det gäller luftvärnsförmågan. Estland har valt det något modernare systemet Mistral för att höja landets initiala självförsvarsförmåga. Lettland hade andra prioriteringar och valde ett billigare system med något sämre prestanda. Man kan dock se tecken på ett regionalt säkerhetssamarbete i det att Lettland valde Sveriges luftvärnssystem RBS70. Lettlands val kan således ha berott på en oklar militär hotbild med därpå följande lägre ambition med sin militära självförsvarsförmåga. Det kan även ses bero på begränsade möjligheter att finansiera försvarsutgifter samt visa på vinsterna med regionalt utökat samarbete.

Under tidsperioden som uppsatsen avhandlar var båda ländernas markstridskrafter jämförbara. Båda länderna har tillgång till en lätt brigad. För Lettland är brigaden mer tillgänglig över tiden jämfört med Estland, där den huvudsakligen är en reservarmé med värnpliktiga. Utöver det finns en frivilligorganisation av liknande storlek i båda länderna. För Estlands del har det gjorts prioriteringar för initial självförsvarsförmåga där det med hälften av så stor befolkning som Lettland har bildats en jämförbar frivilligorganisation. I både ländernas historia har *Kaitseliit* respektive *Zemessadze* spelat viktiga roller under självständighetsrörelserna. Dessa enheter är effektiva medel med högt symboliskt värde för självständighet, samtidigt som de ger en kostnadseffektiv avskräckningseffekt gentemot eventuella stormakter med ondskefulla avsikter.

Estlands satsningar på självförsvarsförmåga har delvis uppnåtts på bekostnad av ett yrkesförsvar. Det befintliga antalet tillgängliga yrkessoldater är få och således får de lägre prioriterade uppgifterna t ex. bemanningen av EU:s *Battlegroups* lösas av hemvärdet. Lettland skickar flertalet av sina förband till utlandstjänstgöring och får således en jämnare belastningsfördelning. Estland däremot, med blandat förbandsbemanningssystem, är tvingade att skicka utomlands förband med yrkessoldater. Estland har dock valt att köpa vapenmaterial som är användbart i missioner med hög hotnivå och har deltagit med truppbidrag i platser där allierade sannolikt behöver mest stöd. Detta har lett till höga kostnader för det estniska folket, men samtidigt har armén fått värdefulla erfarenheter. Lettlands förband, som har deltagit i mindre riskfyllda insatser, har inte fått dessa erfarenheter. Detta är bekymmersamt eftersom Lettlands målsättning, ett professionellt och vältränat försvar, inte uppfylls eftersom de i praktiken bara används för understödsuppgifter. Kontrast till Lettlands målsättning om att ha ett professionellt och vältränat försvar, men som i praktiken har använts för understödsuppgifter.

Även i det estniska samhället har det förts livliga diskussioner om att övergå till yrkesförsvar med sina för- och nackdelar. Emellertid har dessa diskussioner avtagit efter Rysslands väpnade angrep mot Georgien där det visade sig tydligt att en liten armé är en drömmotståndare för en stormakt. Således finns här principiell skillnad mellan estnisk och lettisk säkerhetsstrategi. Dessa två länder har liknande historia men i nuläget är det rationellt att välja olika lösningar på grund av uppsatta mål och tillgängliga medel för att hantera den rådande hotbilden. I Estland finns problematiken med att den folkliga förankringen minskar med ett litet och vasst yrkesförsvar. Dessutom uppstår problemet med att andra länder, som skall hjälpa Estland och Lettland vid en allvarlig kris, blir

skeptiska om inte tillräckliga åtgärder vidtagits av nationerna för att uppfylla den egna säkerheten.

Det finns krafter som tycker att Natos utbredning i östlig riktning var fel⁷⁸, till exempel den kanadensiska Generalmajoren Lewis Macenzie. Han hänvisar till att alliansens artikel 5 aktiverades första gången år 2001 när 9/11 inträffade. Det visade sig att olika länder tolkade artikel 5 så olika, att Nato **mer kan betraktas som** en allians med en mängd valmöjligheter⁷⁹. Det bekräftades även vid två senare tillfällen, i Afghanistan och i Libyen, där ländernas deltagande är beroende av hotbilden i operationsområde. Sammanfattningsvis uttryckte generalen att deltagandet i luftstrid är en sak, men ifrågasatte vilka risker är allierade villiga att ta med marktrupper⁸⁰. Natos begränsade möjligheter att stödja Estland och Lettland har tidigare påpekats av Neretnieks. Han ifrågasatte alliansens möjligheter att använda flygvapnet på grund av Rysslands luftvärnsförmåga⁸¹ i området. Kontroll av luftrum är en viktig förutsättning för att kunna manövrera med större förband. Erfarenheterna från de senaste väpnade konflikterna visar att luftstridskrafterna är **den förmåga som** politikerna är mest villiga att **använda** i händelse av kris. Således är det viktigt att ha **en** initial självförsvarsförmåga för att kunna försvara **det egna landet så** att allierade **ska** känna det **som** meningsfullt att ta **de** risker **som krävs** och skicka **den hjälp som efterfrågas**. Emellertid har Rysslands agerande främst under **det senaste året** påverkat Nato-medlemsländernas intresse till kollektivt försvar. **Detta understryks av att Nato kommer att ersätta det initiala huvudämnet Afghanistan till just kollektivt försvar under det kommande toppmötet.** Det ligger i båda ländernas intresse att **frågan om** kollektivt försvar **finns** på agendan i internationell politik.

Historien har visat att västvärlden **tappar** intresse **för** de tidigare ockuperade områdena fort och de försvinner från **relevanta** agendor. Det senaste exemplet på detta är förhandlingarna mellan Ukraina och Ryssland i Geneve där det inte **förekom några diskussioner om** Krim **överhuvudtaget**.⁸² **Detta kan ses som** ett tecken på att västvärlden i praktiken har erkänt den Ryska annekteringen av Krim. **Följaktligen** leder **detta resonemang** till slutsatsen att Estland **kommer** behöva **en** trovärdig förmåga **som** vid behov **kan** försvara landet mot **en** eventuell aggression och **även kunna utgöras ett** motstånd i de områden som motståndaren **eventuellt** har lyckats att erövra. Lettland har valt att utveckla sin frivilliga organisation för **en mer** konventionell krigföring med understödsförband. Således **ter** det **sig** rationellt att dra tillbaka förband med understödsförmågor, **vilket får till följd att det inte finns** resurser kvar att göra motstånd **med** på ockuperade områden. Detta är en tydlig skillnad mellan länderna som har **en** tradition **med olika** motståndsrörelser.

---

⁷⁸ Laugen, L. (2014), Kanadensisk general: Estlands och Lettlands medlemskap i Nato är väldigt orimligt. 2014-04-27.

⁷⁹ Ibid.

⁸⁰ Ibid.

⁸¹ Neretnieks, K. (2012), Föreläsning i FHS, Stockholm, 2012-12-19.

⁸² EU, (2014) External action, Joint Statement, Geneva 2014-04-17.

Stora områden i Estland är våtmark eller betäckta med skog (cirka 50%)⁸³. Huvuddelen av landets östliga gräns utgörs av vatten, som lämnar två **lämpliga** riktningar för framryckning med större förbandsmassa. Lettland har ännu större områden med våtmark, men de flesta ligger i landets västra del. Landets östliga del utgörs av något fastare mark. Lettland saknar därmed naturlig skydd på östra gräns. Dessutom finns det ett välutbyggt vägnät som har flera större vägar i öst-västlig riktning som gör försvarares situation ännu mer komplicerad. Således behöver Lettland göra avsevärt större satsningar för försvaret att uppnå med Estland jämförbar militär försvars förmåga. Dessutom görs Lettland situation mer komplicerad på grund av ryskspråkiga befolkningen i landets östra del, där arme och motståndsrörelse har svårare att få folkets stöd. Dessa beskrivda omständigheter utgör en del av Lettlands hotbild som ska hanteras för tillgängliga medel. **Således finns det en rationalitet i uppbyggnaden av Zemerssadze i brigadstruktur och utbilda dess förband att agera som brigadförband.**

En påtaglig nackdel för Lettlands säkerhet är landets stora energiberoende av Ryssland⁸⁴. Rysk energipolitik har förmågan att skapa **en** energibrist i Lettland vilket skulle förvärra den redan svåra **ekonomiska** situation landet befinner sig i. Hotbilden förvärras ytterligare av de ryska pengarna som finns i lettisk ekonomi, **samt förekomsten av lettiska oligarker och korrupktion⁸⁵ vilket leder till en situation där landets beslutsorgan är influerat av yttre påverkan.** I ett försämrat ekonomiskt läge är de folkgrupper som har **ett** sämre ekonomiskt läge **ännu mer utsatta**. Lettlands ryskspråkiga befolkning jobbade huvudsakligen i stora statliga företag, som reorganiserades efter **Sovjetunionens** fall. Således utgörs landets mest påtagliga hot av sociala problem och spänningar som kan snabbt blåsas upp **på grund av utländsk** inblandning. För att hantera **dessa** påtryckningar har landets **ekonomiska** medel omfördelats från militärt försvar till åtgärder som **syftar mer till att stabilisera landets ekonomi i tider av ekonomisk kris i Europa.**

De ovan beskrivna **problemen torde vara kända** för Lettlands beslutfattare. **Av det kan man anta att Lettland** gjort rationella överväganden och **att de beskrivna** riskerna inte **vägrade tyngre än andra typer** av hot. I säkerhetsstrategin kopplas i flera fall Lettlands armés utveckling till landets ekonomiska **situation, vilket innebär att landet ekonomi prioriteras före landets militära förmåga.** Istället lyfts **det fram att den tänkta motståndaren kan använda en kombination** av olika hot som tillsammans med den militära hotbilden **utgörs utav svårförutsägbara hybrid hot.** Lettland ser därmed svårigheter, att med endast militära maktmedel, hantera den befintliga hotbilden. Denna hotbild anses som något mjukare än den tidigare traditionella hotbilden och kräver alternativa maktmedel, till det rena militära. Till skillnad från Estland där den mjuka hotbilden **nedtonas, vilket har inneburit att hårda maktmedel prioriterats i syfte att lyfta** försöka lyfta folkets försvarsvilja som avses vara grundstenen för att stå emot påfrestningar.

---

⁸³ Food and agriculture organization of the United Nations, FAO Document Repository, Country Report – Estonia,

⁸⁴ Spruds, A. och Rostoks, Toms. (2009), *Energy*. Pulling the Baltic Sea Region Together or Apart? Latvian Institute of International Affairs, s 247.

⁸⁵ Kasekamp, A (2014), ETV, *Välisilm*, 28 mars.

Emellertid måste vissa skillnader i ledningsstruktur för de olika väpnade styrkorna nämnas här. Tidigare i arbetet beskrevs att Estlands lagrum, ledningsstruktur och förband är anpassade att i vid behov övergå till krigstillstånd, och att det skulle kunna genomföras med minsta möjliga justeringar. I Lettland däremot behövs det göras större förändringar för att en del av de myndigheter och förband som i fredstid är underställda inrikesministeriet ska kunna underställas försvarsministeriet. Således saknas det en ledningsstruktur som har förmåga att leda den sammanslagna krigsstrukturen. Dessutom har *Zemessadze* begränsade möjligheter att formera en reserv till förband som saknar ledning. Detta innebär att denna punkt i Lettlands säkerhetsstrategi är komplicerad att följa, och det finns tydliga kopplingar till svårigheter för ett litet och vasst försvar att övergå till en krigsorganisation.

För Estland kan Lettlands begränsade militära förmåga lämna ett något oseriöst intryck som på sikt kan påverka även Estlands försvarsförmåga. I en tänkbar situation där Lettland skulle attackeras riskerar Estland att förlora en landförbindelse med allierade, och det kan skapa en känsla av isolering som kan ha negativ påverkan på moralen men även på de logistiska aspekterna av en sådan landförbindelse. Å andra sidan ska man inte se på Lettlands säkerhetspolitik från ett estniskt perspektiv. Istället bör man utgå från att Lettlands hotbild har en annan karaktär och som kräver annorlunda angreppssätt, vilket bekräftas i de säkerhetspolitiska styrdokumenterna.

Beståndsdelar	Estland	Lettland
Minimera potentiella hot mot folkets säkerhet	relevant	viktigt
Garanterar självständighet	viktigt	relevant
Förebygga och övervinna nationella hot	viktigt	viktigt
Kontinuitet av statsmakten och gällande ordning	viktigt	viktigt
Initial självförsvarsförmåga	viktigt	oviktigt
Medlemskap i EU	viktigt	viktigt
Medlemskap i Nato	viktigt	viktigt
Strategiskt partnerskap med USA	viktigt	viktigt
Utveckla försvarsförmågor genom att förstärka Natos kollektiva försvar	relevant	viktigt
Försvarsutgifter 2 %	viktigt	oviktigt
Värnplikt	relevant	oviktigt
Yrkesförsvar	relevant	viktig
Mobiliseringssystem	viktigt	relevant
HNS	relevant	viktig
Hemvärn	viktigt	relevant
Rysk imperialism	viktigt	relevant
Konflikt mellan folkgrupper	relevant	viktigt
It-hot	viktigt	viktigt

Tabell 5.2. Jämförelse av Estlands och Lettlands säkerhetsstrategier

5.2 Avslutande reflektioner

Styrkedemonstrationer i närheten av Estlands och Lettlands gränser är oroväckande och innebär att det behövs seriösa satsningar på försvaret för att kunna avvärja framtida hot. Ländernas geografiska läge mellan öst och väst kan utmana Ryssland att visa sig som stormakt i ett läge där alliansen är uppbounden på annat håll. Således får ländernas initiala självförsvarsförmåga stor betydelse. Det skulle ta veckor, kanske månader, för extern militär hjälp att anlända. Detta innebär att ifall Estlands politiska ledning tidigt fattar nödvändiga beslut, så skapas förutsättningar för att ställa upp en armé som i sin tur har bättre förutsättningar att försvara landet mot väpnat angrepp än vad det lilla yrkesförsvar som Lettland har kan. Samtidigt är det viktigt för länderna att göra sig synliga i internationella säkerhetsforum och därigenom få mer inflytande i europeisk politik. Strategiskt partnerskap med USA visade sig vara viktigt för både länderna,

även om **det** i Lettlands hotbildsbeskrivning saknades **ett** uppenbart behov för detta. Ändå visade de systematiskt vidtagna åtgärder att **det** för Lettland är betydelsefyllt att ha **en** motvikt till rysk imperialism.

Å andra sidan är **det**, beroende på Lettlands något sämre demografiska läge, **den** i säkerhetsstrategin **beskrivna** och svårförutsägbara hybridhotet **som** är mest påtagligt för landet. Detta kan förklara varför försvarsbudgeten mer styrs av ekonomiska förutsättningar än av **den rådande hotbilden**. Stabilitet inom riket **väger tyngre än** det yttre hotet och **därför** omfördelas resurser från landets militära försvar till stabilisering **av** landets ekonomi i syfte att minska folkets missnöje. Detta stämmer **även** överens med globaliseringen och aktörernas kamp om folkets uppfattningar. **I en** missnöjd befolkning är det betydligt enklare att sprida dolda budskap att destabilisera **läget**.

5.3 Förslag till fortsatt forskning

Under arbetet med de lettiska källorna växte det fram en fråga om hur det kommer sig att **säkerhetsdebatten** i **det** lettiska samhället får relativt lite uppmärksamhet. Tidigare har värnplikt i Lettland haft låg status och år 2007 fattades **ett** beslut att övergå till **ett** yrkesförsvar som bland annat skulle locka väl motiverade blivande soldater. **Manskulle därför kunna genomföra kvalitativ studie för att kunna bilda sig en uppfattning om** en litet och professionell försvarsmakt har lyckat att höja **kunskapen och medvetenheten** om säkerhetspolitiska medel i samhället.

Lettiskt säkerhetskoncept beskriver hotbilden något diffust, vilket kan påverka framtidsynen där det saknas tydliga mål att förbereda sig mot. I kombination med Lettlands begränsade möjligheter skulle **det vara intressant** att studera på vilket sätt detta kan påverka trupputbildningen om det saknas tydliga mål att utveckla försvarsmakt. Diffus hotbild kan även ha påverkan **på** utvecklingsarbete och materielinköp, **vilka** är processer som förutsätter långa tidsperspektiv. Således skulle det vara relevant att studera påverkan av den diffusa hotbilden **på** val **av** medel och långsiktig planering.

Litteratur och referenser

Böcker

Allison, Graham och Zelikow, Philip (1999), *Essence of Decision*, Longman.

Baylis, John och Smith, Steve (2001), *The Globalization of world politics*, Second Edition, Oxford University press, New York.

Buzan, Barry. *People States and Fear* (1991), Harvester, Wheatsheaf.

Johannesen, Asbjørn och Tufte Per, Arne (2010), *Samhällsvetenskaplig metod*, Malmö, Liber.

Karen, A, Mingst, och Arreguin-Toft, Ivan, M (2010), *Essentials of international relations*, 5th edition, W W Norton & Co Inc.

Sprūds, Andris. och Rostoks, Toms. (2009), *Energy. Pulling the Baltic Sea Region Together or Apart?* Latvian Institute of International Affairs,
<http://www.lai.lv/site/attachments/17/01/2012/Energy-Baltic-region.pdf> hämtad 2014-04-10.

Von Clausewitz, Carl, Philipp, Gottlieb (2004), *Sōjast*, Talinn, AS Pakett.

Yin, Robert. K. (2007), *Fallstudier: design och genomförande*, Malmö, Liber.

Rapporter, artiklar, andra källor

Centre for the Study of Public Policy (2013), International security, Russia's place in the world, Q5b Least friendly states to Russia, 23-27 May.
http://www.russiavotes.org/admin/single_slide_display.php?sld=602&S776173303132=055c05fe831aaa510dfcd6091d2d1134 hämtat 2014-04-13.

Crandall Mathew (2013), Väikeriikide kollektiivse julgeoleku mõtestamine Eesti näitel, *Acta Politica Estica* 4:56-69, <http://publications.tlu.ee/index.php/actapoliticaestica/article/view/105> hämtat 2014-04-18.

Ermus, Aarne (2010), Eesti lähimad sõjalisel liitlased. *Diplomaatia*, nr 80. 2010-04.
<http://www.diplomaatia.ee/artikkel/eesti-lahimad-sojalised-liitlased/> hämtat 2014-04-11.

European Union (2014), External action, Joint Statement, Geneva Statement on Ukraine, 2014-04-17. http://eeas.europa.eu/statements/docs/2014/140417_01_en.pdf hämtat 2014-04-20.

Food and agriculture organization of the United Nations, FAO Document Repository, Country Report – Estonia, <http://www.fao.org/docrep/meeting/007/ad744e/AD744E07.htm> hämtat 2014-04-12.

Information från Estlands Försvarsmaktens hemsida, Ajateenistus, Väljaõppetsükkel, <http://www.mil.ee/et/ajateenistus/valjaoppetsykkel> hämtat 2014-04-18.

Information från Estlands Försvarsmaktens hemsida, Kaitsevägi, <http://www.mil.ee/et/kaitsevagi> hämtat 2014-04-10.

Information från *Kaitseliit* hemsida, *Kaitseliidu ülesanne*, <http://www.kaitseliit.ee/et/kl> hämtat 2014-04-18.

Kaas, Kaarel (2014), ETV, *Välisilm*, 2014-04-28. <http://etv.err.ee/arhiiv.php?id=148405> hämtat 2014-04-29.

Kasekamp, Andres (2014), ETV, *Välisilm*, 2014-04-28. <http://etv.err.ee/arhiiv.php?id=148405> hämtat 2014-04-29.

Klementjevs, Juris (2014), ETV, *Välisilm*, 2014-04-28. <http://etv.err.ee/arhiiv.php?id=148405> hämtat 2014-04-29.

Latvijas statistika (2013), Population and Social Processes, Resident population by ethnicity at the beginning of the year, ISG07, <http://www.csb.gov.lv/en/dokumenti/documents-23961.html> hämtat 2014-04-21.

Ministry of Defence, Republic of Estonia (2010), *National Security Concept of Estonia*, Riigikogu, Tallinn. http://www.kmin.ee/files/kmin/img/files/National_Security_Concept_of_Estonia.pdf hämtat 2014-03-28.

Ministry of Defence, Republic of Estonia (2010), *Riigikaitse strateegia*, Riigikogu, Tallinn. <https://valitsus.ee/UserFiles/valitsus/et/valitsus/arengukavad/kaitseministeerium/Riigikaitse%20strateegia.pdf> hämtat 2014-03-16.

Ministry of Defence, Republic of Latvia (2012), *The State Defence Concept of Latvia*, The Cabinet of Ministers of the Republic of Latvia, Riga. <http://www.isn.ethz.ch/Digital-Library/Publications/Detail/?ots591=cab359a3-9328-19cc-a1d2-8023e646b22c&lng=en&id=154839> hämtat 2014-03-16.

Neretnieks, Karlis (2012), Föreläsning i Försvarshögskola, Stockholm, 2012-12-19.

Riigikogu (2008), *Kaitseväe korralduse seadus* (Försvarsmaktens förvaltnings lag, Författarens översättning), Riigiteataja, RT I 2008, 35, 213, <https://www.riigiteataja.ee/akt/12997721> hämtat 2014-05-10.

Rikvelis, Airis (2007), Strategic culture in Latvia: seeking, defining and developing. *Baltic Security & Defence Review* Vol 9. http://www.baltdefcol.com/files/files/BSDR/BSDR_09.pdf hämtat 2014-04-10.

Rose, Gideon (1998), Neoclassical Realism and Theories of Foreign Policy, *World Politics*, 51:1:145. <http://www.jstor.org/stable/25054068> hämtat 2010-02-14.

Rublovskis, Raimonds (2012), Comments on New State Defence Concept of Latvia, Latvian Institute of International Affairs, <http://liia.lv/lv/blogs/comments-on-new-state-defence-concept-of-latvia/> hämtat 2014-04-25.

Sjöberg, Erik (2014), Föreläsning i Försvarshögskola, Stockholm, 2014-03-25.

Stockholm International Peace Research Institute (2014), *Military expenditure by country as percentage of gross domestic product*, SIPRI+military+expenditure+database+1988-2013.xlsx, <http://milexdata.sipri.org/files/?file=SIPRI+milex+data+1988-2012+v2.xlsx> hämtat 2014-04-18.

Tänavsuu, Toivo (2011), Riigikaitse elu ja vürts. *Eesti Ekspress, Riigikaitse*. 2011-05-05 <http://riigikaitse.lehed.ee/2011/05/05/riigikaitse-ja-elu-vurts/> hämtat 2014-04-18.

Trall, Johannes (2014), ETV, *Välisilm*, 2014-03-03. <http://etv.err.ee/arhiiv.php?id=146898> hämtat 2014-04-11.

Nyhetsartiklar

Estlands Försvarsmaktens hemsida, (2014), Uudised NATO ja Ühendriikide väejuhatused arutasid Tartus muutunud julgeolekuolukorda, <http://www.mil.ee/et/uudised/8133/nato-ja-uhendriikide-vaējuhatused-arutasid-tartus-muutunud-julgeolekuolukorda> hämtat 2014-04-12.

Izvestija (2012), I Riga börjar procession för att hedra SS veteraner. *Izvestija*, 2012-03-16 (författarens översättning). <http://izvestia.ru/news/518721> hämtat 2014-04-11.

Izvestija (2014), Tallinn borna kommer inte ihåg Ryska rötterna. *Izvestija*, 2014-04-08 (författarens översättning). <http://izvestia.ru/news/568893> hämtat 2014-04-09.

Kunnas, Leo (2008), Eestlased peavad oma riiki ise kaitsma, *Postimees*, 2008-08-14. <http://www.postimees.ee/26695/leo-kunnas-eestlased-peavad-oma-riiki-ise-kaitsma> hämtat 2014-03-25.

Kunnas, Leo (2008), Läti saatuslik Valik. *Eesti Päevaleht*, 2014-03-06. <http://epl.delfi.ee/news/arvamus/leo-kunnas-lati-saatuslik-valik.d?id=51121919> hämtat 2014-03-23

Laugen, Lauri (2014), Kanadensisk general: Estlands och Lettlands medlemskap i Nato är väldigt orimligt. 2014-04-27. <http://www.delfi.ee/news/paevauudised/valismaa/kanada-kindral-eesti-ja-lati-nato-sse-votmine-oli-aarmiselt-ebamoistlik.d?id=68326369> hämtat 2014-04-10.

Laugen, Lauri (2014), *USA luurehinnang*: Venemaa sissetung Ida-Ukrainasse on tõenäolisem kui arvatud, Baltimaad on ka ohutsoonis, 2014-03-27 <http://www.delfi.ee/news/paevauudised/valismaa/usa-luurehinnang-venemaa-sissetung-ida-ukrainasse-on-toenaolisem-kui-arvatud-baltimaad-on-ka-ohutsoonis.d?id=68322363> hämtat 2014-03-27.

Salu, Mikk (2012), Eesti suurim julgeolekuoht on Läti, *Postimees*, 2012-11-06. <http://www.postimees.ee/1030708/eesti-suurim-julgeolekuoht-on-lati> hämtat 2014-04-11.

Sulbi, Raul (2012), Laaneots: lõunapiiri kaitse valmistab Eestile muret. *Postimees*, 2012-05-14
<http://www.postimees.ee/841210/laaneots-lounapiiri-kaitse-valmistab-eestile-muret> hämtat 2014-04-12

Opublicerade texter

Karus, Vahur (2009), Statemaking, Warmaking och Protection ur Estlands perspektiv, Stockholm, Försvarshögskola, Självständigt arbete.

Olsson, Emmelie (2013), Sveriges samarbete med Baltikum – En analys av försvarsmaktens drivkrafter under år 2000-2005, Stockholm, Försvarshögskola, Självständigt arbete.

Laneman, Alar (2001), De estländska myndigheternas roll i utarbetning av en säkerhetsagenda 1997-2000, Stockholm, Försvarshögskola, Självständigt arbete.

Intervjuer

Armalovica-Ranza, Jolanda. Övertelöjtnant i Lettisk armé, samtal, Enköping, 2014-04-06.

Brenneris, Gvido, Major i Lettisk armé, samtal, Enköping, 2014-04-06.

Bilaga 1. Karta över Estland och Lettland.

